

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Katedra pomocných věd historických a archivního studia

Ondřej Bošek

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Kapitoly z dějin obecné školy v Roztylech 1928–1939

Chapters of elementary school in Roztyly 1928–1939

Vedoucí práce: PhDr. Milada Sekyrková, CSc.

Praha 2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, že jsem řádně citoval všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 25. 7. 2020

Ondřej Bošek

Poděkování

Chtěl bych poděkovat paní PhDr. Miladě Sekyrkové, CSc., za vedení této bakalářské práce, ochotu, trpělivost, rady a připomínky. Dále bych chtěl poděkovat vedení Základní školy Jižní IV. v Praze 4 – Spořilově jmenovitě pak řediteli Mgr. Danielu Kaiserovi, za konzultace a umožnění přístupu do školního archivu.

Abstrakt

Téma práce: Cílem práce je zmapovat dějiny Obecné školy v Roztylech v letech 1928–1939.

Škola samotná byla založena roku 1928 jako Obecná škola smíšená v Roztylech. V období od roku 1928 do 9. 4. roku 1931 sídlila škola v provizorních prostorách do dostavění a otevření nové účelové budovy. Postupem času se utvářel učitelský sbor a přibýval počet nových žáků. Tato práce zachycuje vývoj školy v prvním desetiletí. Údaje z kroniky jsou dále porovnávány s dalšími níže uvedenými zdroji v seznamu využitě literatury a pramenů. Základním zdrojem práce je archiv Obecné školy v Roztylech, archiv Městské části Roztyly, Archiv hlavního města Prahy na Chodově a archiv samotné školy. Vedle toho je využita literatura k dějinám základního školství za 1. republiky a obecnější práce k dějinám Prahy a k československým dějinám.

Klíčová slova v češtině: Kronika, dějiny školství, historie základní školy

Téma práce anglicky:

The aim of the thesis is to map the history of the elementary school in Roztyly in 1928–1939.

The school itself was founded in 1928 as a mixed school in Roztyly. In the period from 1928 to 9. 4. In 1931, the school was located in temporary premises until the completion and opening of a new purpose-built building. Over time, the teaching staff was formed and the number of new pupils increased. This work will capture the development of the school in the first decade. The chronicle data will then be compared with other sources listed below in the List of References and Sources.

The basic source of the work will be the archive of the Roztyly elementary school, the archive of the Roztyly district, the Prague City Archives in Chodov and the archive of the school itself. In addition, literature will be used for the history of primary education in the First Republic and more general work on the history of Prague and Czechoslovak history.

Klíčová slova v angličtině: Chronicle, history of education, history of elementary school

Seznam odborné literatury:

František Morkes: Kapitoly o školství, o ministerstvu a jeho představitelích (Období let 1848–2001) Pedagogické muzeum J. A. Komenského v Praze 2002 ISBN: 80-901-461-9-8

Kronika obecné školy v Roztylech (Archivní katalog archivu hlavního města Prahy)

http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/VysledekBean.action?show=&_sourcePage=Iwe42t78VLbThP7Z9pTp50lt1ytcho_GrKTVLVHpzrGM8DhfhrHrR_-SEJxybYNUGUjwIHJuoq18ccMAu97zIEQNK5ugFGgTeNoyWZkScL8%3D&rowPg=4

NÁRODNÍ ŠKOLSTVÍ ZA PRVNÍ ČESKOSLOVENSKÉ REPUBLIKY-KASPER TOMÁŠ, KASPEROVÁ DANA, PÁNKOVÁ MARKÉTA – nakladatelství Academia 2018 ISBN: 978-80-200-2891-4 EAN: 9788020028914

Dějiny Prahy II: (Od sloučení pražských měst v roce 1784 do současnosti) – nakladatelství Paseka Praha 1998 ISBN: 80-7185-143-4

EAN: 9788071851431

Zdeněk Kárník České země v éře první republiky: Československo v krizi a v ohrožení (1930–1935) – Nakladatelství Libri Praha 2018 ISBN: 978-80-7277-570-5

EAN: 9788072775705

Buzek, K., Úvod do právní organizace školství

Jednotná škola I. stupně Praha 13 Spořilov Jižní IV

Jednotná škola II. stupně Praha 13 Spořilov Jižní IV

Osvětový odbor Magistrátu hl. m. Prahy

Ústřední zastupitelstvo hl. m. Prahy

Věstník obecní hl. m. Prahy

Archiv hlavního města Prahy, Archivní 6, 149 00 Praha 4

Základní škola, Jižní IV. 1750/10, 141 39 Praha 4 – Spořilov

IČO školy: 61384828

Identifikátor zařízení: 600037215

IZO školy: 102101523

Obsah

1 Úvod.....	7
1.1 Prameny a literatura	7
1.2 Rozbor existujících pramenů a literatury	11
2 Školství v letech 1918–1939 – změny oproti období monarchie	13
2.1 Vzdělanost učitelů.....	16
2.2 MŠANO	16
3 Rozvoj Velké Prahy v období 1918–1939	18
3.1 Hospodaření Velké Prahy	19
3.2 Obyvatelstvo Prahy	21
3.3 Národnostní složení obyvatelstva	22
3.4 Pražský průmysl.....	23
4 Spořilov – oáza klidu	24
4.1 Výběr polohy stavby domků.....	25
4.2 Zahájení stavby a netradiční pojmenování ulic.....	26
4.3 Výstavba domů	27
Letecký pohled na Spořilov z roku 1937	28
4.4 Společenský život	28
4.5 Výstavba kostela	29
4.6 Spořilovská sokolovna a Sokol	30
4.7 Spořilovský skaut.....	34
4.8 Modlitebna Církve československé husitské.....	35
4.9 Významní obyvatelé Spořilova.....	36
5 Spořilovská škola	41
5.1 Spořivost – finanční gramotnost	45
5.2 Obecná škola v Roztylech.....	46
5.2.1 Výuka náboženství.....	47
5.3 Oslava Tomáše Garrigua Masaryka a výsadba lípy	49
5.4 Škola v roce 1938-1939	50
5.5 Učitelé z let 1928–1939	51
6 Závěr	52

1 Úvod

Cílem této bakalářské práce je sumarizovat události v dějinách Obecné školy v Roztylech, později Obecné školy, dnes Základní školy Jižní IV. na pražském Spořilově. Autor práci rozdělil do čtyř kapitol, které jsou dále pro větší přehlednost rozděleny do podkapitol. První kapitola je úvodní, pojednává o historii českého školství v období let 1918–1939. Dějiny českého školství obsahují velké množství významných mezníků a historických událostí, pomocí kterých se tvořila současná podoba našeho školství. Druhá poukazuje na rozvoj a postupné rozrůstání Velké Prahy. Třetí kapitola mapuje vznik, výstavbu a společenský život v nově vybudované městské části Spořilov. Ve čtvrté kapitole se autor zabývá rozvojem školství v této nové městské části až do roku 1939.

Téma bakalářské práce jsem zvolil, protože jsem na Spořilově žil od narození a navštěvoval právě školu, kterou v práci zmiňuji. Osobní přístup a následné seznámení se s celým učitelským sborem, jakož i s vedením školy mě ovlivnilo v mém dalším studiu, vzdělávání a je mi i příkladem v mém přístupu k životu.

Historie školství v Praze Roztylech je téma minimálně zpracované, proto má práce spočívala v pátrání v Archivu hlavního města Prahy, v tematické knize o této městské části od Adolfa Branalda. Dále jsem měl k dispozici Školní almanach vydaný k 70. výročí vzniku školy v roce 1998 a další zdroje uvedené v kapitole Seznam literatury.

Při psaní jsem použil přímou, diachronní a komparativní metodu. Tyto sloužily ke shromáždění informací, jejich chronologickému soupisu, a zejména pak k porovnávání různých údajů.

1.1 Prameny a literatura

Cílem práce bylo seznámit s událostmi Obecné školy v Roztylech v kontextu s nově vystavenou čtvrtí Spořilov během let 1928–1939. V té souvislosti bylo nutné se zmínit i o vzniku a rozvoji Velké Prahy. Podrobněji pak seznámit s prvními plány na výstavbu městské části Spořilov, jejíž součástí jsou právě Roztyly, s odkazem na její zvláštní architektonický styl podmíněný postupným nárůstem nových obyvatel spojeného s rozvojem kulturního a společenského života. Chtěl jsem ve své práci popsat školní

činnost, podmínky, za kterých pedagogové vyučovali, s důrazem na podobu školství té doby. Na Spořilově jsem vyrůstal a navštěvoval od 1.–9. ročníku školu ZŠ Jižní IV., která navazuje na historii, tradice a vysokou úroveň Obecné školy v Roztylech, kterou v práci zmiňuji.

Jestliže v práci poukazuji na školství, zcela nutně se zmiňuji o „učiteli národů“ Janu Amosi Komenském, který se věnoval vzdělanosti člověka. Měl výjimečný vliv na vývoj výchovy a vzdělanosti nejen u nás, ale i v Evropě. Upřednostňoval praktickou část výuky s důrazem na dodržování školní kázně. Byl celoživotně přesvědčen, že lze vychovat i méně nadané žáky. Zdrojem informací pro tuto část bakalářské práce byly webové stránky Národní pedagogické knihovny a muzea J. A. Komenského v Praze.¹

Další osobnost, kterou zmiňuji ve své práci, je císařovna Marie Terezie². Všeobecný školní řád, který vydala roku 1774, znamenal reformu školství, nabádal, aby rodiče posílaly své děti do nově zřizovaných škol. Pozornost státu se tehdy zaměřila v mnohem větší míře na školství, než tomu bylo doposud. Ve středně velkých městech vznikaly takzvané dvoutřídní nebo jednotřídní školy, kde se vyučovala základní výuka tzv. trivium, zahrnující umění číst, psát a počítat metodou hromadné výuky. V rámci školské reformy vznikaly školy i ve farních oblastech, v obcích a městech, kde byla umístěna fara. Uplatňovala se výuka, respektive metodický postup od lehčího k složitějšímu. Tyto změny se odehrály v době osvícenství, která znamenala změnu v evropském myšlení a podmínila i rozmach společenských a vědních disciplín. Zároveň dochází k postupné přeměně zemědělství a rozvoji strojírenské výroby. Z tohoto důvodu byl zřejmý státní zájem na zavedení povinné školní docházky, která by umožnila zvýšit počet kvalifikovaných pracovních sil v tomto odvětví. Jednotlivé typy škol v rámci trivia byly orientovány nejen na základní výuku a výuku náboženství, ale ve druhém a třetím stupni také na znalosti základů prací v zemědělství, řemeslnictví a strojírenství. Dalším průlomovým zlomem v oblasti školství byl zákon z roku 1869, označován také jako Hasnerův zákon.³ Zákon stanovil soustavu národního školství a povinnou školní docházku pro děti od 6 do 14 let. Rozšířil vzdělávací osnovy o nové předměty. Zřizovaly

¹ Webové stránky Národního pedagogického muzea a knihovny J. A. Komenského v Praze, <https://www.npmk.cz/>

² MORKES, F., *Tereziánská reforma v českém školství*, <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/827/terezianska-reforma-v-ceskem-skolstvi.html/%3E/> (21. 4. 2020)

³ KASPER, T., KASPEROVÁ, D., *Dějiny pedagogiky*, Nakladatelství Grada Praha 2008, ISBN: 978-80-247-2429-4, STR. 96 (20. 4. 2020)

se obecné osmileté školy. Pro učitele byly nově vytvářeny čtyřleté ústavy s maturitou. Zákon postavil na roveň český a německý jazyk a rovněž prohlašoval svobodu vyučování a vědy.

Vznik československého státu v roce 1918 ovlivnil nejen resort školství. Prezident T. G. Masaryk měl velmi blízký vztah k učitelům, jelikož sám toto povolání kdysi vykonával. V jedné z kapitol o Obecné škole Roztyly⁴ se zmiňují o návštěvě dětí z této školy u prezidenta Masaryka na Pražském hradě. Jednou z akcí, které škola pořádala, bylo i vysazení lípy u příležitosti prezidentových narozenin. Se vznikem samostatného československého státu souvisí i rozvoj hlavního města. Velká Praha se rozšiřovala díky značnému přistěhovalectví. V této souvislosti hovoříme o Velké Praze,⁵ neboli o postupném stěhování obyvatel z okolních oblastí, například Dobříše, Benešova, Příbrami, Českého Brodu. K menšímu přílivu obyvatel docházelo z oblastí Mělníka a Brandýsa nad Labem. Do Prahy se stěhovaly dobře situované vrstvy obyvatelstva (úřednictvo, příslušníci svobodných povolání) a v menším počtu dělnictvo.

Velká Praha se rozšiřovala nejen připojováním okolních oblastí. Ve dvacátých letech vyrůstaly nové luxusní čtvrti, jako Ořechovka, Hřebenka, Hanspaulka a Barrandov. Jednou ze čtvrtí, která byla postavena přímo na „zelené louce“, bylo zahradní město Spořilov. Tato čtvrť byla určena především pro střední a eventuálně i vyšší vrstvu pražské společnosti. Ve své práci uvádím některé známé osobnosti z řad herců a lékařů, které zde žily a pracovaly. S původní myšlenkou na stavbu této čtvrti přišel vrchní ředitel Vinohradské spořitelny Václav Sklenička. Navrhoval, aby si lidé spořili na domek, od toho název Spořilov. Nelze opomenout, že velkou zásluhu na výstavbě a celkovém vzhledu této čtvrti měli projektanti Karel Polívka a Václav Brožek. Inspirací jim byl projekt anglického zahradního města Welwyn, realizovaný anglickým ekonomem Ebenezerem Howardem⁶. Postupně, jak přibývalo obydlených domků, začal se zde rozvíjet i společenský život. Děti i dospělí se sdružovali do spolků, jako byl Sokol či

⁴ Digitalizovaná školní kronika Obecné školy v Roztylech 1928-1939, <http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=917FA29F103511E5AE3D002185109406&scan=1> (20. 4. 2020)

⁵ BĚLINA, P., HÁJEK, J., HLAVAČKA, M., KLIMEK, A., KOKOŠKA, S., KUDĚLA, J., KUČERA, P., LÁNÍK, J., NOVOTNÝ V., POKORNÝ, J., VLK J., *Dějiny Prahy II.* Nakladatelství Paseka Praha/ Litomyšl 1998 (20. 4. 2020)

⁶ HOWARD, E., *Garden cities of the narrow*, LONDON SWAN SONNENSCHNEIN & CO., Ltd. PATERNOSTER SQUAR 1902, <https://www.gutenberg.org/files/46134/46134-h/46134-h.htm> (21. 4. 2020)

Skaut, kde se kromě jiného hrálo i divadlo. S růstem počtu dětí vzešla myšlenka na výstavbu školy. Do té doby děti docházely do školy v Záběhlicích.⁷

V této čtvrti jsem od narození vyrůstal. Často jsme s rodiči podnikali procházky mezi domky a obdivovali jejich architekturu i celé uspořádání ulic a výsadbu zeleně. Jedním ze zdrojů, kterého jsem využil při tvorbě této práce, je kniha spisovatele Adolfa Branalda *Převleky mého města*⁸. Autor poutavým způsobem vypráví o čtvrti, kam se se svými rodiči přistěhoval (v té době mu bylo asi 15 let) a žil zde až do svých 98 let. Z doby, kdy jsem navštěvoval základní školu Jižní na Spořilově, si pamatuji, jak žáci z vyšších ročníků, kteří byli vybráni ředitelem školy, mohli navštívit Adolfa Branalda. Byl již pokročilého věku, a tak se mu snažili ulehčit některé denní činnosti. Ředitel školy Mgr. Daniel Kaiser ho také často zval na akce pořádané ve škole (vánoční besídka, zahradní slavnost, jarmark aj.).

Vývoj školy mezi lety 1928–1939 podrobněji uvádím ve své práci. V prvních letech škola vedla výuku v provizorní dřevěné budově, kterou dříve užívalo Stavební bytové družstvo Spořilov jako svoji administrativní budovu. V prvopočátku měla pouze tři třídy. Aby získala více žáků, tak nově přichozím nabízely tehdejší finanční domy (Vinohradská a Vršovická spořitelna) vkladní knížku s vkladem 5 Kč s tím, že po dobu školní docházky si děti mohou dále spořit. Prvním ředitelem byl Jaroslav Blum, který ve své funkci setrval až do roku 1935. Počet žáků byl 151. Vzhledem k nevyhovujícím podmínkám žáky postihly epidemie záškrtu a chřipky. Žáci a rodiče si vzájemně vypomáhali, například kdo mohl, daroval zachovalé použité oděvy. Při škole vzniklo i Rodičovské sdružení, které opět pro žáky z nemajetných rodin zakoupilo školní pomůcky a dětem přispívalo finanční částkou na obědy. Dále, jak ve své práci uvádím, v roce 1931 došlo k přestavbě a slavnostnímu otevření nové budovy. V následujících letech se škola s přibývajícím počtem žáků stále rozšiřovala, otevřela další dvě třídy, celkem tedy měla pět tříd. Od stavebního družstva Spořilov si Rada hl. m. Prahy z důvodu nedostatku učeben pronajala dům, kde mohly být další dvě třídy. V sedmi třídách tak bylo celkem 260 žáků. Historii školy jsem zpracoval až do roku 1939, kdy došlo k jejímu uzavření vzhledem

⁷ Kronika Obecné školy v Roztylech 1928/9-1939/40, Archiv hlavního města Prahy, archivní katalog, http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/Zoomify.action?showOne=&_sourcePage=vBh_L1rTw3HRhSzaVfqdkWuLzXuS0LKqBzcOip-FD4xK5HeyS21ELA3cbIRs6e5RQslntH0vuujfW5GGAMuJgP59yVNB5C2KeRQdfzqA9bo%3D&pagerCompStateId=PAGER_MEDIA&paginatorCompStateId=PAGINATOR_MEDIA&rowPg=1 (21. 4. 2020)

⁸ BRANALD, A., *Převleky mého města* Nakladatelství Academia Praha 2002

k politickým a společenským změnám, které nastaly po vydání Výnosu o zřízení Protektorátu Čechy a Morava ze dne 16. března 1939.

1.2 Rozbor existujících pramenů a literatury

Kronika obecné školy v Roztylech

Hlavním zdrojem při tvorbě mé bakalářské práce byla digitalizovaná verze kroniky Obecné školy v Roztylech z archivního katalogu Archivu hlavního města Prahy, jelikož jde o nejstarší záznamy této obecné školy. V kronice jsou zaznamenány důležité události v souvislosti se zřízením školy a jejím fungování v letech 1928–1940. Můžeme se zde dočíst o počtu žáků během školního roku, pomoci chudým žákům formou příspěvků určených na stravování, zakoupení učebních pomůcek nebo darování již nevyužívaného ošacení žákům z chudších rodin. Dále jsou zde informace o vedení k – z dnešního pohledu – finanční gramotnosti (tehdy spořivosti) a přispívání finančního ústavu nové příchozím žákům do školy.

Adolf Branald *Převleky mého města*, Nakladatelství Academia Praha 2002, ISBN: 80-200-1023-8.

Knihy spisovatele Adolfa Branalda *Převleky mého města* je autobiografické dílo, kde autor popisuje nově vznikající a na svou dobu ojedinělý projekt zahradního města Spořilov. Sám spisovatel Branald se svými rodiči sem přišli jako jedni z prvních obyvatel. V knize je detailně popsán vznik Spořilova, od nápadu na založení tohoto zahradního města, přes jeho budování, společenský život a jeho dokončení.

Morkes, F., *Kapitoly o školství a ministerstvu a jeho představitelích (období let 1848–2001)*, Pedagogické muzeum J. A. Komenského, Praha 2002, ISBN: 80-901461-9-8.

Autor popisuje ve svém díle zásadní události v rámci československého a českého školství. Dále poukazuje na stav školství v době vzniku samostatného Československého státu, kdy zpočátku nově vzniklý stát převzal školské zákony z dob Rakouska-Uherska, až po budování nového systému školství.

Dějiny Prahy II.

V rámci kapitoly Velká Praha jsem čerpal z knihy BĚLINA, P., J. Hájek, M. Hlavačka, A. Klimek, S. Kokoška, J. Kuděla, J. P. Kučera, J. Láník, V. Novotný, J. Pokorný, J. Vlk, *Dějiny Prahy II.* Nakladatelství Paseka Praha/ Litomyšl 1998, ISBN: 80-7185-143-4.

V knize je popsána historie vzniku Velké Prahy a události s ní spojené, jako Praha coby finanční a průmyslové centrum, struktura pražského obyvatelstva podle národnostního a náboženského hlediska a postupné připojování okolních částí k Praze.

KASPER, T., Kasperová D., *Dějiny pedagogiky*, Nakladatelství Grada, Praha 2008, ISBN: 978-80-247-2429-4.

Autoři v této knize popisují dějiny pedagogiky světové a české. Pasáží vybranou, pro účely práce byla Kapitola o Janu Amosovi Komenském, který je považován za učitele národů. Snažil jsem se vystihnout Komenského vidění školství, jeho způsob myšlení a jeho dílo a myšlenky v kontextu vývoje českého školství viz kapitola první mé bakalářské práce.

Kárník, Z., *Československo v éře první republiky-Československo v krizi a v ohrožení (1930–1935)*, Nakladatelství Libri, ISBN: 9788072775705.

Tato kniha zpracovává dějiny Československa ve 30. letech 20. století. Kniha se zaměřuje na celosvětovou ekonomickou krizi ve 30. letech, její dopady a na pomalu vzestupující národnostní spory mezi Čechy a Němci.

Pražské spolky – soupis pražských spolků na základě úředních evidencí z let 1995–1990 – LAŠŤOVKA., M, LAŠŤOVKOVÁ., B, RATAJ., T, RATAJOVÁ., J, TŘIKAČ., J Scriptorium, Praha 1998, ISBN: 80-902151-9-X.

Soupis pražských spolků je rozsáhlá ucelená sbírka seznamu spolků, které působily na území Prahy. Pro účely práce posloužila tato kniha především jako kontrola ve smyslu ověření informací o daném spolku, jeho vzniku a porovnání těchto informací s ostatními zdroji.

Buzek, K., – *Úvod do právní organizace národního školství v republice Československé, Praha 1928*

Kniha posloužila k orientaci v zákonech a nařízeních v rámci kapitoly o školství.

Kvůli pandemii Covidu-19 nebylo možné navštívit archivní instituce za účelem získání dalších informací a podkladů pro bakalářskou práci. Vzhledem k tomu, že literatury zabývající se československým školstvím je nedostatek, použil jsem výše uvedenou literaturu, o které se domnívám, že vystihuje dané téma, jakož i literaturu v rámci dalších kapitol a internetové zdroje.

2 Školství v letech 1918–1939 – změny oproti období monarchie

Za skutečného reformátora v oblasti vzdělávání byl považován Jan Amos Komenský (1592–1670). Byl zakladatelem pedagogické soustavy, kterou prosazoval a rozvíjel nejen v Evropě, ale i při svém pobytu ve Švédsku. Zastával názor, že vychovat lze i méně nadané děti a žádnému dítěti by tudíž neměla být odepřena výchova. Vysokou úroveň výuky spojoval i s dodržováním školní kázně. Například jeho dílo *Janua linguarum (Dveře jazyků otevřeny)* je učebnicí latiny a návodem na způsob výuky kteréhokoliv jazyka.

Vize Komenského školského systému:

1. *Od narození do 6 let má být dítě vychovááno doma. Obsah výuky stanovil v příručce pro rodiče Informatorium školy mateřské.*
2. *Od 6 do 12 let navštěvují děti školu obecnou, která by měla být v každém městě i vesnici. Škola je pro chlapce i dívky. Vyučuje se čtení, psaní, náboženství, reálie*

(učení o přírodě a společnosti), zpěv, ruční práce. Vyučování probíhá dvě hodiny dopoledne a dvě hodiny odpoledne.

3. *Od 12 do 18 let má mládež navštěvovat školu latinskou, která by měla být v každém městě. Základem vzdělání je sedmero svobodných učen (gramatika, rétorika, dialektika, aritmetika, geometrie, astronomie a muzika), přírodní vědy, zeměpis dějepis, matematika a jazyky, jako latina a řečtina. Komenský ovšem doporučuje i jiný jazyk, aby se každý dorozuměl se svými sousedy (němčina).*
4. *Od 18 do 24 let slouží ke vzdělání akademie, která by měla být v každé zemi. Jde o vysokou školu, kde by se sudovalo bohosloví, práva, nebo medicína. Důležité je i vzdělání náboženské a filozofické. Vysokou školu nazývá akademie, protože univerzity byly katolické, chtěl je tedy odlišit od protestantských.*

Mezi další reformátory školství patřila císařovna Marie Terezie, která v roce 1774 ustanovila v Čechách povinnou školní docházku pro všechny děti (Školská reforma formulovaná všeobecným školním řádem ze dne 6. 12. 1774). Císařovna apelovala na rodiče, aby své děti posílali do školy, a tím umocnila zájem státu na vzdělávání obyvatelstva. Změna nastala i ve výuce – z individuální výuky se přešlo na výuku hromadnou. Druhé vyhlášení povinné školní docházky následovalo 11. 8. 1805 školským zákonem. Na školství měla v tehdejším Rakousko-Uhersku značný vliv církve. Situace ve školství před rokem 1869, kdy vstoupil v platnost takzvaný Hasnerův zákon, se příznivě nevyvíjela. Školství v českých zemích se řídilo Všeobecným školním řádem z roku 1774, který byl však výrazně zastaralý.

Hasnerův zákon (1869)

Zákon ministra školství a národní osvěty Leopolda Hasnera znamenal ve své době velkou změnu v oblasti školství. Došlo k rozšíření vzdělávacích osnov o nové předměty. Zákon přispěl k založení obecných osmiletých škol a vzdělávání budoucích učitelů osmiletých škol měšťanských. Tyto školy mohly plnit svou vzdělávací funkci za splnění podmínky,

že budou navazovat na nižší stupeň pětiletých obecných škol. Dále byly zakládány čtyřleté učitelské ústavy s maturitní zkouškou. Šlo o školská zařízení zaměřená na vzdělávání budoucích učitelů.

Zákon prohlašoval všechny hlavní jazyky za rovnoprávné (češtinu a němčinu), deklaroval svobodu vyučování a vědy. Hasnerův zákon dal po administrativní stránce vzniknout zemským, okresním a místním školním radám. Vyučování náboženství spadalo pod církve. Státu náležel vrchní dozor nad školstvím. Tímto zákonem také došlo k úpravě sociálního postavení učitelů – z hlediska nároku na penzi a vyplácení výsluhy. Učitelky po uzavření sňatku v této době stále nemohly vyučovat. Tento stav se změnil v roce 1919.

Po vzniku samostatného Československého státu v roce 1918 byla jako jeden z prvních zákonů přijata Recepční norma, kdy nově vzniklý stát v oblasti správy převzal systém Rakouska-Uherska.⁹ Změny se odehrály ve všech sférách, školství nevyjímaje. Právě oblast školská byla jednou ze stěžejních oblastí života, kde změny postupně nastaly. Bylo tedy potřeba přijít s novými nařízeními a zákony, které by měly za cíl tuto situaci napravit. Ministerstvo školství a národní osvěty (MŠANO) vzniklo jako ústřední orgán nového státu. Resort začal pracovat na návrzích změn, které poté vešly v platnost.

V rámci školství byl jedním z nejdůležitějších zákonů přijat zákon č. 2/1918 Sb.,¹⁰ kdy spolu s dalšími úřady byl zřízen Úřad pro správu vyučování a národní osvěty. Jistým paradoxem tohoto úřadu byl fakt, že byl zřízen, nicméně ještě nebyly zcela známy jeho kompetence a organizační struktura. Od názvu „Úřad“ bylo však záhy rychle upuštěno. Prozatímní ústava z 13. listopadu 1918 nazývala členy vlády ministry. Pro oblast školství v Československu byl rozhodným počinem zákon č. 292/1918 Sb., o nejvyšším správním soudě a o řešení kompetenčních konfliktů.

⁹ Zákon ze dne 28. října 1918 O zřízení samostatného státu Československého (Veřejně vyhlášen dne 28. října 1918) (15. 4. 2020)

<https://www.beckonline.cz/bo/chapterviewdocument.seam?documentId=onrf6mjzge4f6mjrfuya>

¹⁰ Zákon č. 2/1918 Sb. ze dne 2. listopadu 1918, jímž se zřizují nejvyšší Správní úřady ve státě Československém (18. 4. 2020) <https://www.noveaspi.cz/products/lawText/1/788/1/2/zakon-c-2-1918-sb-jimz-se-zrizuji-nejvyssi-spravni-urady-ve-state-ceskoslovenskem/zakon-c-2-1918-sb-jimz-se-zrizuji-nejvyssi-spravni-urady-ve-state-ceskoslovenskem>

Jednou z nejdůležitějších věcí, kterou bylo potřeba změnit, bylo tzv. odcírkevňení, jinými slovy snaha o oslabení vlivu církve v oblasti školství. Týkalo se to především náboženské výuky, kdy MŠANO nařídilo výnosem, že nesmí být uplatňován na žáky a jejich rodiče jakýkoli postih za neúčast na náboženských cvičeních. Postihem žáka bylo myšleno snížení známky z mravů, napomenutí třídním učitelem. Zavedla se výuka nových vyučovacích předmětů např. občanské nauky, neboť MŠANO ve svém výnosu kladlo na učitele nelehký úkol, když v rámci tohoto předmětu měli kromě historických událostí vkládat do výuky také události současné, neboť tato doba byla bohatá na události. V tomto ohledu se interpretace stala pro řadu vyučujících problematickou, jelikož mnozí nedávné události zažili, takže při výkladu se mimo oficiálních termínů drželi také svého pohledu na událost.

2.1 Vzdělanost učitelů

Tomáš G. Masaryk se těšil velké popularitě v učitelských kruzích.¹¹ Když se v 90. letech 19. století stal poslancem za Valašsko, bylo šest jeho projevů z jedenácti věnováno problematice školství.¹² Masaryk byl také znám svým názorem, že učitel musí být nezávislý na faráři a starostovi i politicky. Zároveň musí mít dostatek prostředků k tomu, aby se mohl dále vzdělávat. Co národ dá učiteli, to třikrát i desetkrát vyzíská. Prezident si byl náklonosti většiny učitelského stavu vědom a při vhodných příležitostech toto spojení rád připomínal. Většina učitelského stavu totiž v něm jako bývalém kolegovi viděla záruku dobré budoucnosti československého školství. Jeho popularita překvapivě nijak zvláště neutrpěla, když nepodpořil oproti většinovému očekávání požadavek učitelského stavu na vyšší (vysokoškolské) vzdělání.

2.2 MŠANO

Základní úkoly, se kterými se muselo MŠANO na počátku své činnosti vypořádat, byly tři:

1. Vybudovat školství mladého státu na nových národních a demokratických principech.

¹¹ MORKEŠ F., *Kapitoly o školství, o ministerstvu a jeho představitelích* (Období let 1848–2001) Pedagogické muzeum J. A. Komenského v Praze 2002 (22. 4. 2020)

¹² Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky Digitální knihovna | Sněm království Českého 1889-1895 | 3. zasedání | PDF (22. 4. 2020) https://www.psp.cz/eknih/1889skc/3/rejstrik/rcz_0034.htm

2. Sjednotit (ujednotit) školský systém na celém státním území.
3. V oblasti vysokého školství dobudovat jeho strukturu, neboť již existující vysoké školy nezabezpečovaly přípravu odborníků v některých důležitých oblastech.

Společným jmenovatelem všech uvedených změn byla snaha o odrakouštění v celé oblasti školské v Československu. Řešení této otázky se v krátké době ukázalo jako velice obtížné, neboť v souvislosti s přijetím recepční normy byl základním zákonem, kterým se školství řídilo, zákon č. 62/1869 Sb. a jeho novela č. 5/1883 Sb. Tyto zákony tak upravovaly elementárně celou oblast československého školství až do roku 1948.

Pro účely této práce je vhodné poznamenat, že sledovaný vývoj ve školství se týká toliko obecných, měšťanských a středních škol.

MŠANO, jak již bylo zmíněno, mělo na svém počátku problém s vymezením kompetencí a náplně činnosti. Tento zdánlivě vážný problém se však vyřešil postupně přijatými zákony a nařízeními. Stěžejním zákonem byl zákon č. 292/1920 Sb., který s konečnou platností kromě správy veškerého školství zřídil i školský referát pro Slovensko. Slovensko mělo stejné pravomoci a kompetence jako ostatní země, které byly součástí školní rady. Zákon č. 292/1920 Sb. mimo to stanovil dohled nad školami. Kompetence ministerstva školství byly značně rozsáhlé. Podílelo se například na normotvorbě zákonů a nařízení a tvorbě osnov, schvalování norem vydávaných podřízenými ústavy a institucemi. Zahrnovalo to i jednací řády akademických senátů a profesorských sborů vysokých škol. V rámci již zmíněné kontroly škol ustanovovalo ministerstvo ministerské školní inspektory. Dále vydávalo učební plány pro nestátní školy. Ministerstvo rovněž vydávalo tzv. právo veřejnosti, vyjadřující a potvrzující skutečnost, že vzdělání a úroveň poskytované danou školou je plně srovnatelné se vzděláním a jeho úrovní na školách státních. V případě neplnění podmínek veřejného zájmu mohlo ministerstvo toto právo veřejnosti dané škole odejmout. Pravomoci byly dány především politickou snahou o samostatnost nově vzniklého státu na všech úrovních, což se dalo v rámci školské

oblasti chápat jako cíl přebudovat školství. Změnu přinesl tzv. malý školský zákon z roku 1922, který zavedl označení občanské školy namísto měšťanské školy.¹³

4 roky		vysoké školství a univerzity vyšší gymnázium střední odborné školství reálky učitelské ústavy	
3–4 roky	obecná škola	občanská škola	nižší gymnázium a reálky
5 let	obecná škola	občanská škola	

Tab. 1 Organizační struktura prvorepublikového školství

3 Rozvoj Velké Prahy v období 1918–1939

V důsledku první světové války zůstala myšlenka vytvoření Prahy stranou veškerých zájmů. Počátkem listopadu roku 1918 došlo radou Královských Vinohrad ke schválení sloučení všech obcí Velké Prahy (uvedeno níže) s Prahou. Vinohrady do začátku vypuknutí bojů první světové války stavěly se odmítavě ke svému připojení do budoucí Velké Prahy. Rovněž se stavěly proti připojení i Dolní Měcholupy, Stodůlky a Štěrboholy. Tímto zaujatým postojem tak tehdy ztroskotala veškerá jednání. Jako důvody se uváděly hospodářské a národní překážky, v době kritiky všeho, co je rakouské, staly se hlavními.

Pro připojení se naopak vyslovili starostové Smíchova, Žižkova a Karlína, a to na společné schůzi na vinohradské radnici. Národní shromáždění vypracovalo též svůj vlastní návrh a připojilo jej několik dnů po této schůzi. Další obce se postupně samy začaly ucházet o připojení k Velké Praze. Dolní Měcholupy, Štěrboholy, Stodůlky nebyly do Velké Prahy nakonec začleněny. Sedlec, Hostivař a Hloubětín naopak byly do plánu začleněny. V konečné fázi došlo také k začlenění Malé Chuchle. Třemi slučovacími zákony ze dne 6. 1. 1920, byly vytvořeny základy pro vznik nové Prahy, bylo potřeba

¹³KASPER, T., Kasperová D., *Dějiny pedagogiky*, Nakladatelství Grada, Praha 2008, ISBN: 978-80-247-2429-4 (22. 4. 2020)

ustanovit dočasný orgán, který měl za úkol celou koncepci uvést v život. Ustanovila se šedesátičlenná komise,¹⁴ jejím předsedou se stal Karel Baxa. Úkolem bylo sjednotit hospodaření a správu města, vytvořit jednotný plán, regulace vytváření komunikační sítě a zástavby. Dále pak vypracovat společný jednotný postup při řešení problematiky v sociální oblasti.

Velká Praha vznikla dne 1. ledna roku 1922 s celkovým počtem 37 připojených obcí, z toho osm obcí dříve spadalo pod okres Karlín, čtrnáct obcí do smíchovského, čtyři do žižkovského, jedna obec do zbraslavského a deset do vinohradského okresu. Všechny tyto připojené obce měly různorodý charakter, co se týče sociálního složení obyvatelstva, jiné podmínky svého ekonomického vývoje a také odlišný hospodářský charakter. Rozdíly taktéž přetrvávaly v oblastech sociální vybavenosti domácností, ve stavu zásobování vodou, v kulturních zařízeních, či stavu osvětlení a kanalizace. Velká Praha, jako projekt připojení mimopražských obcí k hlavnímu městu vznikla v době, kdy ještě nebyly eliminovány negativní důsledky války zejména v oblasti zásobování. V této době také začala hospodářská krize. Prohlubovaly se sociální rozdíly nejen mezi lidmi, ale také v nově připojených pražských čtvrtích. Důsledkem těchto okolností bylo, že se městské části často nesmyslně zadlužily jen proto, aby se vyrovnaly čtvrtím, které na tom byly z výše uvedených důvodů o něco lépe.

3.1 Hospodaření Velké Prahy

První světová válka znamenala veliký zásah do finančního hospodaření hlavního města. Mnoho schopných výtěžných osob bylo odvedeno na frontu. Dále také klesla výroba v průmyslovém odvětví, zároveň s tím také klesal objem celkového obchodu. V souvislosti s touto nelichotivou situací tak velmi výrazně klesly příjmy do rozpočtu města. Následné postupné přeorientování se z válečné na klasickou výrobu v důsledku zakončení války, nedostatek bytů, návraty demobilizovaných vojáků a další problémy vyústily v stupňující se sociální napětí a značnou vlnu nezaměstnanosti.¹⁵ Zastupitelstvo

¹⁴ BĚLINA, P., J. Hájek, M. Hlavačka, A. Klimek, S. Kokoška, J. Kuděla, J. P. Kučera, J. Láník, V. Novotný, J. Pokorný, J. Vlk, *Dějiny Prahy II.* Nakladatelství Paseka Praha/ Litomyšl 1998 Str. 294 (24. 4. 2020)

¹⁵ BĚLINA, P., J. Hájek, M. Hlavačka, A. Klimek, S. Kokoška, J. Kuděla, J. P. Kučera, J. Láník, V. Novotný, J. Pokorný, J. Vlk, *Dějiny Prahy II.* Nakladatelství Paseka Praha/ Litomyšl 1998 Str. 299 (24. 4. 2020)

přikročilo k zadávání veřejných prací. Nadále trvajícím problémem byl nedostatek finančních prostředků.

Roku 1919 došlo k vydání emisní půjčky v celkové výši 150 milionů korun. Splatnost půjčky byla stanovena na 50 let a úroková míra byla 4 %. Půjčka sloužila k celkovému rozvoji města, například na stavbu nových bytových domů, ke splacení finančních závazků z minulosti a jako investiční kapitál v podnicích a na různých nouzových pracích. Úspěch této emisní půjčky však nebyl nikterak velký, neboť bylo odepsáno jen 29 milionů korun. Tyto okolnosti tak vedly městské zastupitelstvo k hledání nových finančních příjmů, byla zvýšena přírůžka k činžovní dani o 2 % a k ostatním daním dokonce o 9 %.

Samotný vznik Velké Prahy v oblasti městské hromadné dopravy podmínil nutnost rozšířit linky elektrických tratí a s tím související zajištění rozvodné sítě, zakoupení vlečných a motorových vozů. Nadále také potřebovat investovat do podniků a postavit novou obecní vodárnu a plynárnu v Michli. Jelikož jednání o finanční půjčce s československými bankovními institucemi nevedla k žádnému cíli, hledalo se tedy v zahraničí, a toto hledání bylo nakonec úspěšné. Dne 22. 5. 1922 došlo k dohodnutí o finanční půjčce mezi hlavním městem Prahou a anglickou společností Helbert, Wagg & Co.¹⁶ v celkové výši jednoho a půl milionu liber a sedm a půl milionu dolarů. Elektrické podniky z této půjčky obdržely přibližně 210 milionů korun. Plynárna a vodárna (každá po 110 milionů korun). Hlavní město bylo taktéž nuceno půjčkami si zajistit potřebný finanční obnos na výkup pozemků a velkostatků za účelem dalšího budoucího rozšiřování Prahy.

Ve volbách do místního zastupitelstva hlavního města Prahy v roce 1923 zvítězili národní demokraté s 23 mandáty. Druhá byla socialistická strana s 22 mandáty. Na třetím místě pak skončila komunistická strana s 19 mandáty. Ve volbách, které se konaly v roce 1927 ztratili Národní demokraté 6 mandátů, Komunistická strana 2 mandáty a Sociální

¹⁶ BĚLINA, P., J. Hájek, M. Hlavačka, A. Klimek, S. Kokoška, J. Kuděla, J. P. Kučera, J. Láník, V. Novotný, J. Pokorný, J. Vlk, *Dějiny Prahy II*. Nakladatelství Paseka Praha/ Litomyšl 1998 Str. 300 (24. 4. 2020)

demokraté naopak získali 3 mandáty. Tato změna se však nikterak zásadně neměla vliv na chod zastupitelstva. Primátorem Prahy se opět stal Karel Baxa.

3.2 Obyvatelstvo Prahy

Největší stěhování lidí do hlavního města nastalo po roce 1918. Svou intenzitou tehdy převýšilo do té doby největší příliv obyvatel z 90. let 19. století. V rámci prvního poválečného sčítání obyvatelstva v roce 1921 v hranicích pozdější Velké Prahy přibylo více než 675 tisíc obyvatel. Velký přírůstek v počtu narozených dětí lze nalézt v letech 1921 a 1922. V tomto období bylo narozených dětí více než 11 500. Počet zemřelých se pohyboval přibližně okolo 8 000. V následujících letech došlo ke snižování rozdílu mezi počtem narozených a zemřelých. Tento počet činil ročně do roku 1926 přibližně 1 500 osob.

Velký nárůst obyvatel v hlavním městě byl možný především pouze díky značnému přistěhovalectví. Odkud se ostatní obyvatelstvo stěhovalo do hlavního města, lze zjistit jen velmi přibližně na základě údajů o místě jejich rodiště. Z osob, které v roce 1921 bydlely v Praze a v obcích budoucí Velké Prahy, se zde narodilo jen o málo více než dvě pětiny.¹⁷ Přistěhovalectví do Prahy mělo odlišný charakter než do průmyslových oblastí českých zemí. Do Prahy přicházelo nejen dělnictvo, ale i více dobře situované vrstvy obyvatel, a to jednak úřednictvo a příslušníci svobodných povolání, ale také rentiéři. Převážná část imigrantů pocházela z okolí Hořovic, Příbrami a Českobrodsko. Nezanedbatelný počet tvořili také lidé z Kostelecka, Dobříšska a Benešovska. Dalo by se říci, že se obyvatelstvo do Prahy stěhovalo převážně z oblastí osídlených především českým obyvatelstvem a dále pak z oblastí, které měly dobré železniční spojení s hlavním městem. Naopak téměř nikdo z obyvatel nepřicházel z oblastí ležících severně a severovýchodně od Prahy. Více než 100 000 osob se přistěhovalo v letech 1919–1920. Její význam a zároveň přistěhovalectví stoupl po ustanovení hlavním městem československé republiky. To mělo za následek, že se začali ve větší míře přestěhovávat i lidé ze vzdálenějších oblastí.

¹⁷ Tamtéž (24. 4. 2020)

3.3 Národnostní složení obyvatelstva

Německy mluvící obyvatelstvo

Počet německy mluvících obyvatel v důsledku první světové války z původních 37 000 klesl přibližně o 7 000. Mimo politických změn na tuto situaci mělo vliv i zjišťování národnosti. Co se týče Prahy, německé obyvatelstvo tvořilo 5% podíl na jejím celkovém obyvatelstvu, což znamenalo asi 40 000 německy mluvících obyvatel v Praze. V rámci zaměstnání Němci tvořili desetinu učitelského sboru. Němečtí studenti naopak celou čtvrtinu. Dalšími zaměstnáními německých obyvatel bylo bankovníctví, pojišťovnictví, ve svobodném povolání, někteří pracovali jako příručí v obchodech. Narozdíl od českých obyvatel, kde každý druhý pracoval jako dělník, v řadách německého obyvatelstva, to byl každý sedmý. Ve státní správě a v armádě naopak ve srovnání s rokem 1900 jejich počet výrazně klesl.

I přes tyto faktory německé obyvatelstvo na rozdíl od toho českého mělo méně příznivé věkové složení. Na tom, jak se bude vyvíjet Pražská německá komunita, závisel počet stěhujících se německých obyvatel. Jejich podíl na přistěhovalectví do Prahy postupně narůstal – v roce 1921 činil 5 %, 1930 již 10 % a roku 1937 stoupl na 14 %. Na samém konci 30. let se zvýšila i porodnost pražského německého obyvatelstva, snížil se i podíl smíšených manželství. I zde sehrály svou úlohu politické události. Kromě německého obyvatelstva zde nebyla žádná jiná významnější národnostní menšina.

Pražské židovské obyvatelstvo

Statistiky ukazující počet židovského obyvatelstva do roku 1921, které rostly mírným tempem. Od tohoto roku však počet Židů klesal (1880/20 508, 1910/29 107 a 1921/31 751). Více než dvě pětiny židovského obyvatelstva byly usazeny v Čechách. Faktem tak velkého nárůstu bylo především rozšíření o židovské uprchlíky z oblasti Bukoviny a Haliče. Tito se po skončení první světové války již neodstěhovali do svého původního bydliště a zůstali v Praze.¹⁸

¹⁸ BĚLINA, P., J. Hájek, M. Hlavačka, A. Klimek, S. Kokoška, J. Kuděla, J. P. Kučera, J. Láník, V. Novotný, J. Pokorný, J. Vlk, *Dějiny Prahy II.* Nakladatelství Paseka Praha/ Litomyšl 1998 Str. 307 (24.4.2020)

Většina židovského obyvatelstva od roku 1910 bydlela na Josefově – 40 %. V roce 1926 jejich počet narostl na 46 %. C. Po asanaci Josefova zde bydlela zejména majetnější část židovského obyvatelstva, kvůli komfortu bydlení, zřejmě i pro citový vztah k těmto místům a samozřejmě také z důvodů náboženských. Židovské obyvatelstvo se stěhovalo i do jiných pražských čtvrtí proto, že Praha jako hlavní město byla centrem finančním, obchodním a průmyslovým.

„Oblast, kde Židé tvořili více než deset procent obyvatelstva, zaujímal souvislé území Starého Města (s výjimkou částí mezi Perštýnem, Husovou tř. a ulicí Karlovou), dále celé dolní Nové Město, část Karlína až po Karlínské náměstí, část horního Nového Města podél západní strany Václavského náměstí – Žitnou ulici, ulici v Túních a část Vinohrad mezi třídou Francouzskou, Riegrovými sady a hranicemi Žižkova.“¹⁹ V dalších pražských oblastech na Starém a Novém Městě pražském tvořili židovští obyvatelé 5–10 % obyvatelstva. Jako další lze uvést především Bubeneč a Dejvice, kam se stěhovalo opět hlavně movitější židovské obyvatelstvo. Byly to čtvrtě s moderními vilami, domy a četnými zahradami. Na Veleslavíně a v Bohnicích tvořili Židé jen nepatrnou část obyvatelstva. Největší počet obyvatelstva hlásící se k židovské národnosti byl ve vnitřní části Prahy (I.–VIII.), kde obyvatelstvo tvořilo více než deset procent (16 500).

3.4 Pražský průmysl

„Největší zastoupení měl v Praze potravinářský průmysl, a to firmou v oboru mlynářství a pekařství, vybavenou parním mlýnem, skutečnou továrnou na chléb – Odkolek. Tato firma měla rozsáhlou síť drobných prodejen. Druhým významným podnikem v tomto oboru se staly Dělnické pekárny sídlící v Praze VII. Mlékárenský průmysl byl v tomto ohledu zastoupen Akciovou společností pro průmysl mléčný na Smíchově. Druhé místo zaujímal Akciová mlékárna ve Vršovicích.

Výrobu čokolády, cukrovinek a kandovaného ovoce zajišťovala První česká akciová společnost továren na orientálské cukrovinky a čokoládu na pražských Vinohradech a

¹⁹ BĚLINA, P., J. Hájek, M. Hlavačka, A. Klimek, S. Kokoška, J. Kuděla, J. P. Kučera, J. Láník, V. Novotný, J. Pokorný, J. Vlk, *Dějiny Prahy II.* Nakladatelství Paseka Praha/ Litomyšl 1998 Str. 316 (24. 4. 2020)

firma Bratři Kroupové továrna na čokoládu v Praze-Vokovicích.²⁰ V oblasti uzenářského průmyslu zajistila významnou pověst v oboru výroba Pražské šunky. Významnou firmou byla První česká továrna na šunku a uzenářské zboží Antonín Chmel Vinohrady a závody firem Josef Beránek, Emanuel Maceška na Vinohradech a Josef Jeřábek v Praze VII

4 Spořilov – oáza klidu

S rozvojem Velké Prahy a rostoucím počtem obyvatelstva vznikla myšlenka vytvořit zahradní město na okraji Prahy vybavené inženýrskými sítěmi. Byla společným projektem Vinohradské a Vršovické spořitelny. Otcem této myšlenky byl tehdejší vrchní ředitel vinohradské spořitelny Václav Sklenička (*1880 – + ?).

Za zakladatele Spořilova jsou považováni již zmíněný Václav Sklenička a projektanti Karel Polívka (*24. 1. 1894 Praha – + 26. 8. 1970 tamtéž) a Ing. arch. Dr. techn. Vlastimil Brožek (*25. 8. 1900 Praha – + 23. 9. 1974 tamtéž). Václav Sklenička zamýšlel, že by domy v tomto zahradním městě byly rozprodány lidem ve formě úvěru, zhodnoceného poměrně nízkým procentem. Ve dvacátých letech šlo o zcela novou, a dá se říci až neuvěřitelně smělou myšlenku. Architektonický návrh, jak by mělo zahradní město vypadat, vypracovali architekti Prof. Ing. Josef Bertl, d.r.h.c. (*6. 1. 1866 Soběslav – + 30. 5. 1955 Praha) a Prof. Ing. Josef Berek (*4. 11. 1882 Věřice u Benešova – + ?). Inspirací jim bylo anglické město Welwyn, tak jak jej nastínil anglický ekonom Ebenezer Howard ve svém díle „Garden cities of the narrow“ (Zahradní města na okraji).²¹ Projektanti Karel Polívka a Václav Brožek (oba byli doktory v oboru technických věd) návrh zasadili do tehdejších podmínek.

Ředitel Sklenička přišel s návrhem, kdy místo pronájmů domků by byly domky prodány do soukromého vlastnictví. Věřitelské právo by bylo zajištěno hypotékami. Začalo se rovněž pracovat na podobě propagačního/náborového letáku. Zahradní předměstí byl

²⁰ Tamtéž (24. 4. 2020)

²¹ EBENEZER H., *Garden cities of the narrow*, London swan sonenschien & co., ltd. paternoster squar 1902, (26. 4. 2020) <https://www.gutenberg.org/files/46134/46134-h/46134-h.htm>

název první verze, z opatrnosti, aby nedošlo k polekání samotné Prahy, také proto že ještě nebylo zcela jasné, jak se bude celý projekt jmenovat. Nejtěžším úkolem pro vrchního ředitele Skleničku bylo přesvědčit představenstvo – jak vinohradské, tak vršovické spořitelny. Přesvědčování nebylo jednoduché. Odpůrci Skleničkova návrhu namítali, že jde o experiment neúměrného efektu, upozorňovali na dlouhodobou vázanost finančního kapitálu a na nízkou úrokovou míru. Jako trumf v záloze použil Sklenička při svém přesvědčování vznik stavebního bytového družstva Spořilov, kterým by se podle něj důstojně uctilo čtvrt století fungování vinohradské pojišťovny. Roku 1925, přesněji dne 18. června bylo stavební družstvo oběma spořitelny slavnostně založeno a ministerstvem sociální péče uznáno jako všeobecně prospěšné Stavební bytové družstvo Spořilov. Primárním účelem bylo do jisté míry trochu odpomoci neustálé bytové tísni v hlavním městě Praze tak, že opatří méně zámožným vrstvám obyvatel levné, a především zdravé bydlení v jejich vlastních rodinných domcích.

4.1 Výběr polohy stavby domků

Jako místo s nejideálnější polohou bylo vybráno místo o velikosti přibližně 80 hektarů v blízkosti krčského lesa, nacházející se poblíž chodovské silnice. Šlo o Záběhlíce a Horní a Dolní Roztyly. Do roku 1922 byly tyto zmíněné části považovány za předpolí Prahy. Své sídlo zde většinou měli zelináři a zahradníci. Roku 1922 byly připojeny k Praze ve svazku Praha XIII. Vršovice.²² Touto dobou byl obci pražské prodán Roztylský dvůr spolu s nedalekým ovčínem. Tyto pozemky patřily manželům Korbovým z Weidenheimu.²³ Na záběhlickém území vznikla ve dvacátých letech dvacátého století dvě zahradní města – Zahradní Město a Spořilov. Podmínky, pro budování byly ideální, kupříkladu: voda z pražské Pankráce, plyn z nedaleké plynárny, která se již začala stavět a počítalo se, že by zanedlouho po svém dokončení již mohla sloužit plně ke svému účelu. Dále byla prodloužena tramvajová linka z Michle, která se později protáhla až do Zahradního Města. V rámci zajištění dopravní sítě ve spojení s Prahou se uvažovalo o průkopu Bohdalce a o přemostění Nuselského údolí.²⁴

²² BĚLINA, P., J. Hájek, M. Hlavačka, A. Klimek, S. Kokoška, J. Kuděla, J. P. Kučera, J. Láník, V. Novotný, J. Pokorný, J. Vlk, *Dějiny Prahy II.* Nakladatelství Paseka Praha/ Litomyšl 1998 (26. 4. 2020)

²³ BRANALD, A., *Převleky mého města* Nakladatelství Academia Praha 2002 Str. 9 (26. 4. 2020)

²⁴ BRANALD, A., *Převleky mého města* Nakladatelství Academia Praha 2002 Str. 10 (26. 4. 2020)

Aby nové „zahradní městečko“ zcela dostalo svému přídomku zahradní, měla být celá čtvrtina jeho území tvořena sady. Na hlavním náměstí byla následně zřízena pošta s telegrafem, telefonem, policejní strážnice, lékárna a pohostinství. Společenský život měly zajišťovat Spolkový dům, Správní dům, divadlo, biograf, kostel a vyhlídková restaurace. Na okraji města měly vést dálkové komunikace. Představenstva obou pojišťoven kapitulovala. Václav Sklenička vyhrál.

4.2 Zahájení stavby a netradiční pojmenování ulic

K zahájení stavby došlo 1. března roku 1927.²⁵ Spořilov jakožto název tohoto nově vznikajícího města má svůj původ ve slově „spořit“. Spořilo se na dům. Nicméně tím to pro budoucí obyvatele nekončilo. Jakmile dojde ke splacení anuity spoření, mělo se pokračovat dál.

Zajímavá byla i volba názvů ulic. V době, kdy už nové zahradní město dostalo své jméno, vyvstala nová otázka. Bylo třeba vyřešit, jak se budou jednotlivé ulice, sady a náměstíčka jmenovat. Jak popisuje ve své knize *Převleky mého města* významný český spisovatel Adolf Branald (*4. 10. 1910 – +28. 9. 2008), který žil na Spořilově od roku 1929 až do své smrti v roce 2008. Inspirací byl zakladatelům systém, který byl používán v Americe tamními skauty, když na prériích vznikala nová města. Spojené státy byly tehdy v módě. Tento systém fungoval na principu kompasu, pravítka a lineálu.²⁶ Pravítkem za pomoci kompasu se nalajnovaly ulice podle lineálu. Pojmenovaly se podle světových stran a jejich kombinací. Main street, nebo Avenue bylo pojmenování pro hlavní ulici. U ostatních ulic došlo pouze k jejich očíslování. Když tento systém uvedli do praxe spořilovští zakladatelé, zpočátku slavili úspěch. Na konci však byli nemile překvapeni. Kvůli chybě jim přebývaly čtyři ulice. Tyto ulice tehdy později víceméně z nouze dostaly jména: Zapomenutá, Vestavěná, Nad sady a Čtyřdílná. Pojmenování ulic podle světových stran například: Jihovýchodní I., Jihovýchodní II. a Jihovýchodní III. je zde poněkud problematické, neboť mu chybí jistá praktičnost a často správný název ulice ví jen ti, kteří zde bydlí, nebo ti, kdo nemají problémy v orientaci pomocí světových stran. Podle již

²⁵ BRANALD, A., *Převleky mého města* Nakladatelství Academia Praha 2002 Str. 12 (26. 4. 2020)

²⁶ Tamtéž (26. 4. 2020)

zmíněného amerického vzoru má Spořilov svou Main street Hlavní, dále také svou Avenue v podobě ulic Boční I. a Boční II., a dokonce, dá-li se to tak nazvat, i svůj Central Park, neboli Roztylské sady.

4.3 Výstavba domů

Stavba zahradního města, jak bylo v té době Spořilovu přezdíváno, probíhala od severu k jihu, doslova od zdola do kopce. Podle toho také vypadala výstavba domů. Domky byly několikerého typu: řadové, sólové, rohové. Lišily se od sebe také provedením střech: klasickou, plochou, nebo terasovitou. V první sekci čili v řadových domcích, zůstávali méně movití zájemci. Zámožnější vystupovali výše, vstupovali do sadů a dobývali hrady. Nejlip dopadli ti, co zvolili Roztylské náměstí, Roztylské sady, Jižní náměstí nebo jiné místo obohacené sadovou úpravou. Získali výhled do korun později vysazených listnáčů a borovic.

Aby mohl být přívlastek zahradní město naplněný, bylo ze strany investora pro tyto účely vyhrazeno více než šest hektarů půdy. Koncepce se ujal zahradní architekt Ing. Josef Sinkule (*21. 4. 1912 Osek – + 26. 12. 2000). Nejjižněji položené náměstí (Jižní) je koncipováno jako prostor, kde vzniklo kromě obchodů také místo pro sousedská setkávání a různá shromáždění. Objevily se zde lavičky a bylo počítáno i s prostorem pro maminky s kočárky. Naproti tomu Roztylské sady, kde byl vystavěn kostel, jsou vyložené parkového charakteru. Zde byly vysázeny břízy, vznikly zde lavičky a také posvátné oltáříky při Božím těle. Ze stromů jsou zde zastoupeny turecké dřevozce a catalpy. Zelená trávnicková plocha měřící hektar dvacet byla svou velikostí druhou největší hned po Karlově náměstí v Praze. U školy byly vysázeny javory a bílé topoly. Právě Jižní a Východní náměstí bylo věnováno „kreativní tvořivosti“. Zatímco na Jižním náměstí se obyvatelé každý po 20 korunách složili a vysázeli třešňovku, na nedalekém Východním náměstí si jeho obyvatelé vysázeli ořechy.

Letecký pohled na Spořilov z roku 1937

4.4 Společenský život

S novými obyvateli se začal rozvíjet i společenský život na Spořilově. Z původního slibovaného společensko-kulturního záměru vybudovat na Spořilově radnici s telefonní centrálou, kulturní dům, divadlo a tržnici sešlo. Zato vzniklo místo zvané také jako první prozatímní spořilovský saloon. Šlo o hostinec U Křížků, který se stal stěžejním místem, neboť dal vznik společenskému životu na Spořilově. Prvním impulzem bylo v roce 1927 společné rozhodnutí čtrnácti spořilovských osadníků, kteří se rozhodli, že se zde budou scházet za účelem zocelování duše i těla a k družným potlachům. Tak vznikla Tělocvičná jednota Sokol. V jejím čele stáli bratři Hornekové a dalších dvanáct spolutvůrců.²⁷ Mladí cvičenci obvykle cvičili na louce, ti starší naopak v sále. Mezi první cvičební nářadí patřila pětikilová činka a dřevěná koza. První nácvik byl prostná s tyčemi. První společenskou událostí byla Mikulášská v roce 1927.²⁸

²⁷ Webové stránky Sokol Spořilov <https://www.sokol-sporilov.cz/o-nas/#historie> (30. 4. 2020)

²⁸ BRANALD, A., *Převleky mého města* Nakladatelství Academia Praha 2002 Str.15 (30. 4. 2020)

4.5 Výstavba kostela

Myšlenka na stavbu kostela byla vyústěním předchozí činnosti spolku. Spolek s názvem Dílo blahoslavené Anežky Přemyslovny založil tehdejší ministr telegrafů a pošt František Nosek spolu s velmistrem řádu Křížovníků s červenou hvězdou Josefem Vlasákem. Cílem spolku bylo vystavění kostelů na předměstí podle počtu hvězd v koruně Bohorodičky na Mariánském sloupu, který byl stržen 3. 11. 1918. Činnost spolku se především soustředila na shromažďování finančních prostředků, díky nimž bylo možné tento záměr realizovat.

Ukončení výstavby na Spořilově využil ministr Nosek a zakoupil na dolní části náměstí budovu kantýny. Budovu nechal následně rozebrat a na jejím místě postavil kapli sv. Kláry. Spolu s již zmíněným pozemkem, také zakoupil parcelu v horní části náměstí s úmyslem v budoucnu zde postavit kostel zasvěcený právě blahoslavené Anežce České. Mezitím byla postupně dovybavena kaple svaté Kláry vnitřním zařízením od donátorů a také věžičkou. Dovybavená kaple byla následně vysvěcena doktorem Urbanem dne 26. 6. 1929.

Výběr peněz na stavbu nového chrámu probíhal v kapli sv. Kláry. Kdo chtěl, mohl si zakoupit cihly po dvou korunách a také okna. Z počátku se uplatňovala vize Dr. Urbana, jak by měl nový duchovní stánek vypadat. O podporu byla požádána i církev. Tehdejšímu arcibiskupovi Karlu Kašparovi se iniciativa, ve které figuroval ministr František Nosek, nikterak nelíbila, a žádal proto, aby byl založen nový spolek, tentokrát ale bez Noskovy účasti. Ministr, kterému byl záměr výstavby nového kostela přednější než jeho osobní účast, odstoupil. Arcibiskup Kašpar se poté do podpory zapojil²⁹. Ačkoliv kostely zasvěcené blahoslaveným se tenkrát spíše nestavěly, arcibiskup Kašpar tuto stavbu ve Vatikánu u papeže prosadil.

Kostel, který se podařilo postavit je neorientovaný, střední loď je vysoká 9 m, boční lodě 5,60 m. Dlouhý je 29 m a široký 18,2 m. Věž včetně kříže je vysoká přesně 28 m nad úrovní přízemí. Hodiny pocházejí od pražské firmy Heinz Pandant, průčelí stále ještě čeká na sochu sv. Anežky. Z ochozů věže (12,3 m nad úrovní přízemí) je výhled na celý

²⁹ Tamtéž (30. 4. 2020)

Spořilov. Původně měl kostel tři zvony. První věnoval velmistr Křižovnického řádu s červenou hvězdou Dr. Vlasák za 5 500 Kč. Druhý zvon věnoval provisor břevnovského kláštera dp. Celestýn Salfický OSB za 7 000 Kč v upomínku na 50. výročí svého vysvěcení. Třetí zvon pocházel z kaple Sv. Kláry, který na své náklady pořídil Dr. Nosek³⁰. Všechny zvony byly za II. světové války zrekvírovány a dodnes nebyly nahrazeny. Ve věži zůstal jen hodinový cimbál [ladění a#, g].

4.6 Spořilovská sokolovna a Sokol

Další iniciativou místních obyvatel bylo založení Sokola v roce 1928. Postupně se počet jeho členů rozrůstal, a tak původní místo přestalo stačit svou kapacitou. V době, kdy se uvažovalo o výstavbě sokolovny, byla kompletně dokončena výstavba II. sekce Spořilova, čímž došlo k uvolnění dřevěné budovy, která předtím sloužila jako kantýna. Mezitím se podařilo staviteli Tumpachovi dokončit plány na zcela novou sokolovnu zhotovenou ze dřeva. Před členy spořilovského Sokola tak stálo nelehké rozhodnutí, a to, zda koupit budovu bývalé kantýny, jejíž majitel Legiobanka byla ochotna ji prodat, nebo zda postavit sokolovnu novou. Nakonec bylo rozhodnuto, že pro sokolovnu bude zakoupen objekt kantýny a zároveň i pozemek o výměře 1 560 m², na kterém stojí. Tempo následných adaptačních prací bylo opravdu nevídaně rychlé a díky tomu se dne 26. 12. 1928 mohla nová sokolovna otevřít.³¹

³⁰ <https://prostor-ad.cz/pruvodce/praha/sporilov/kostel.htm> (30. 4. 2020)

³¹ DRBALOVÁ, I., - Webové stránky o Spořilově - <https://prostor-ad.cz/pruvodce/praha/sporilov/sokolov.htm> (30. 4. 2020)

Obr. 1 Návštěvníci loutkového divadla před ještě dřevěnou sokolovnou v roce 1929

Rovněž provozování kina bylo významným zdrojem financí na umořování dluhu. První představení se konalo 1. 9. 1935 filmem *Srdce za písničku* od Karla Hašlera a potom se pravidelně hrálo o sobotách a nedělích. Ve staré sokolovně se pak hrálo divadlo, především loutkové.

V roce 1932 Sokol zakoupil pozemek v místě dnešního Geofyzikálního ústavu a brigádnickou prací ho přeměnil na cvičiště. Vedle rozlehlého letního cvičiště a zde byla dále zřízena dvě tenisová hřiště, skladiště na nářadí a klubovna se sprchami. Jakmile byla postavena dřevěná sokolovna, začalo rychle přibývat členstva. Koncem roku 1930 už to bylo 257 členů.

Obr. 2 Spořilov-stará sokolovna 21. 5. 1931

V roce 1933 stoupl počet členů Sokola na 349. Dosavadní dřevěná sokolovna pomalu přestávala stačit. Zároveň také nebylo možné v ní vybudovat biograf. Postupně se tedy začalo uvažovat o vybudování zcela nové zděné sokolovny. Byl zvolen kompromis, kdy se k původní dřevěné sokolovně přistavila zděná část. Tato realizace pak byla doplněna ještě o přístavbu bytu určeného pro sokolníka. Bylo tak možné využívat obě budovy současně.

Obr. 3 Den žactva v květnu 1938 na letním cvičišti (provizorní stavby)

Obr. 4 Cvičení žáček v květnu 1938 na letním cvičišti (dnes na tomto místě stojí Geofyzikální ústav)

Rozkvět zastavila nacistická okupace. Výnosem z 12. 4. 1941 byl majetek Sokola zabaven. Kino s 308 sedadly ovšem muselo zůstat kvůli propagandě v provozu a proto všichni, kteří se před tím provozu kina nějak zúčastnili, a to i jako dobrovolníci, museli dále pokračovat ve své činnosti.

Sokolovna/kino dostala německého správce Edmunda Kaltofena a promítány byly hlavně německé filmy. Dosavadní tři promítací dny v týdnu byly pak rozšířeny na každodenní provoz.³²

15. 8. 1928 začínají vycházet spořilovské noviny „Zájmy Spořilova“. Zakladatelem byl Václav Král. Noviny vycházely v nepravidelných měsíčních intervalech.

Slovo vydavatelstva

List „Zájmy Spořilova“ má program obsažený ve svém jménu: „Úkolem jeho jest vysvětlovati a podporovati uskutečnění myšlenky výstavby zahradního města Spořilova. Členům družstva má se listem dostávatí správných informací o všech záležitostech zahradního města a naléztí mají v něm i důležité pokyny pro nový způsob bydlení. List vycházeti bude bez jakékoliv subvence od stavebního družstva »Spořilov« a vyplyne-li z jeho vydávání koncem roku nějaký přebytek, odevzdán bude ve prospěch žákovské knihovny spořilovské.“

4.7 Spořilovský skaut

Oficiální založení spořilovského skautského oddílu 41 bylo dne 19. listopadu roku 1939, kdy byla skautskému oddílu přidělena číslovka 41. Zakladatelem je v té době 51letý Antonín Král (*1888 – +1952) povoláním poštovní úředník. Mezi jeho záliby patřila turistika a práce s dětmi. Antonín Král zamýšlel vytvoření tábornického oddílu pod záštitou Sokola, s tímto záměrem však nepochodil a se svou myšlenkou uspěl u skautů. Král však neměl potřebné skautské zkoušky a žádné zkušenosti, aby si mohl rozšířit vzdělání, absolvoval lesnickou školu, kde se zařadil mezi nejúspěšnější studenty. Studium na škole nebylo z nejlhčích a tento úspěch, když uvážíme, že v době absolvování bylo Václavu Královy 51 let, je hodný obdivu. Složení vůdcovské zkoušky dalo možnost vzniknout skautskému oddílu 41, jehož vůdcem se Antonín Král – Akela stal. Skautský oddíl 41 bohužel vznikl v těžkých časech, kdy došlo k rozbití republiky. Po okupaci Čech a Moravy se moci ujali nacisté. Sokol, Skaut i Junák, jako společenské organizace, jež hájily samostatnost Československa, byly rozpuštěny, stejně tak jako organizace a spolky.

³² Tamtéž (4. 5. 2020)

4.8 Modlitebna Církve československé husitské

Církev československá husitská měla v plánu na Spořilově založit novou farnost v roce 1929, pro její povolení potřebovala alespoň souhlas s propůjčením místnosti, kde by mohla sloužit mše. Požádala o propůjčení místní četnickou stanicí i obecnou školu. Žádosti byly však zamítnuty. Se stejnou žádostí oslovila poté i spořilovské stavební družstvo o zapůjčení místnosti v jednom ze spořilovských domů s tím, že nikterak nedojde k provádění bohoslužeb v této místnosti, že jde jen o formální záležitost.

Tyto peripetie zachytil Alois Spisar, spoluzakladatel Církve československé husitské, který se se svou rodinou na Spořilov přistěhoval v roce 1928. Měl na starosti organizování pravidelných bohoslužeb a sám také konal bohoslužby v provizorních objektech.

„Jsa starousedlíkem na Spořilově od 20. listopadu 1928 jsem i pamětníkem těch starostí bohoslužebného výboru a tehdejších jeho členů o získání místnosti bohoslužebné. Pamatuji, jak usilovali o propůjčení prkenné boudy k bohoslužbám původně místností kancelářské, potom (od roku 1928 na podzim) školy pro ty nejmenší děti, místnosti zvané ‚Myšárna‘. Trvalo dosti dlouho, než bylo žádosti výboru vyhověno, jiné místnosti nebylo; proto nebyly konány pravidelné bohoslužby o nedělích a svátcích vůbec. V tu dobu spadá má vzpomínka na naše první bohoslužby o Boží Hod vánoční roku 1929. Byly konány v tzv. truhlárně, truhlářské to dílně spořilovské na prostranství mezi Spořilovem a Roztylami. Dnes už není. Patřila mistru Mašinovi, příslušníku Církve česko-bratrské evangelické, jenž nám ji na ty bohoslužby laskavě zapůjčil, za což zasluhuje náš dík. Bohoslužby jsem konal sám. Bohoslužby byly konány, ale my všichni třáslí jsme se zimou... Zároveň zaznamenávám, že místní výbor Církve československé koná pilné přípravy k stavbě sboru, kterémuž úsilí bratří a sester přeji mnoho zdaru, hlavně finančních prostředků, aby brzy pnul se k nebi náš sbor poblíž onoho místa, kde byly konány před 10 lety ty zde popsané vánoční bohoslužby – v truhlárně.“³³

V Praze dne 9. července 1939

³³ Článek o spořilovské modlitebně čs. církve husitské <https://www.prostor-ad.cz/pruvodce/praha/sporilov/husiti/husiti.htm> (4. 5. 2020)

V roce 1935 církev konala bohoslužby každou neděli v budově nové obecné školy. Výuku náboženství kazatelé této církve navštěvovalo údajně 83 dětí a k čs. církvi se hlásilo na 700 spořilovských občanů. Výuka náboženství probíhala rovněž ve škole. K tomuto tématu bude věnována ještě jedna z následujících kapitol.

4.9 Významní obyvatelé Spořilova

Na Spořilově bydlela od začátku řada významných lidí, a bydlí dodnes. Připomenu pouze ty osobnosti, které zde bydleli v letech 1918-1939.

Lékař MUDr. Bohuslav Svoboda sen. se narodil 8. 12. 1911 v rodině úředníka Elektrických podniků. S rodiči a sestrou Boženou se přistěhoval na Spořilov mezi prvními obyvateli. Jako student (a později i jako mladý lékař) patřil k aktivním členům spořilovského Sokola. Na Universitě Karlově byl promován jako všeobecný lékař v roce 1937 a o dva roky později si v upraveném domku svého tchána otevírá v Severozápadní I vlastní ordinaci.³⁴ V roce 1941 se mu narodila dcera Vladana a v roce 1944 syn Bohuslav. Pro svou ochotu docházet za pacienty, pro chirurgickou zručnost při ošetřování úrazů a dobrý diagnostický úsudek se na Spořilově rychle stal velmi uznávaným. Ve své knize o Spořilovu na něho vzpomínal i spisovatel Adolf Branald.

V květnu 1945 zorganizoval a vedl ošetrovnu Červeného kříže pro ošetřování zraněných účastníků povstání a potřebné lékařské zákroky prováděl i v ostřelovaných oblastech. Ještě v červnu pak v ošetrovně pečoval i o zraněné příslušníky Rudé armády. Za činnost v době povstání obdržel v roce 1945 od prezidenta republiky „Československou medaili za zásluhy II. stupně“. V roce 1946 byl jmenován okresním městským lékařem pro obvod Kačerova a Spořilova. Po narození syna Luboše se v roce 1947 přestěhoval z malého bytu nad ordinací do pronajaté vily v Severní IX. Mimo pracovní dobu poskytoval lékařské rady a vykonával akutní drobné chirurgické zákroky i přímo v tomto novém obydlí. V roce 1948 byly zákonem o jednotné zdravotní péči soukromé praxe zrušeny a vznikly Okresní ústavy národního zdraví (OÚNZ). V roce 1951 byla do funkce městského lékaře na Spořilově jmenována MUDr. Kotrlá a MUDr. Svoboda byl přidělen na úsek preventivní a epidemiologické péče s tím, že bude pracovat též jako závodní lékař

³⁴ <https://prostor-ad.cz/pruvodce/praha/sporilov/lekari/svobodabs/svobodabs.htm> (4. 5. 2020)

plynárny v Michli. V roce 1957 se z pronajaté vily musel odstěhovat do nabídnutého náhradního bytu a nadále žil s celou rodinou v nájemním bytě na Letné.

Přes trvalou nepřízeň stranických orgánů nakonec MUDr. Svoboda působil ve středisku na Spořilově až do roku 1959. V roce 1960 byl po získání hygienické atestace II. stupně ustaven hlavním hygienikem na Praze 10 a až do důchodu hygienickou stanicí na Praze 10 řídil. Od roku 1967 byl externím učitelem na zdravotní škole. Výuce se věnoval s velkým nasazením a na škole byl oblíben. V roce 1972 byl v blízkosti svého bydliště na Letné těžce zraněn osobním autem, jehož řidič usnul a vjel na chodník. Jako důchodce se vrátil k provozování klasické praktické medicíny a až téměř do své smrti pracoval jako závodní lékař v n. p. Mitas.

Ve své ženě měl MUDr. Svoboda spolehlivou celoživotní družku, se kterou vychoval tři děti. Jeho synem je Doc. MUDr. Bohuslav Svoboda jun. (* 1944). MUDr. Bohuslav Svoboda sen. zemřel 12. 1. 1985. Bohuslav Svoboda bydlel na starém Spořilově v Severozápadní I.

MUDr. Karel Kulhánek (1884–1962). Společenský život na Spořilově soustředil převážně kolem Sokola, kde se do různých činností zapojila celá Kulhánkova rodina. Karel Kulhánek se stal členem divadelního kroužku, některé hry sám režíroval a často a rád i v různých úlohách hrál (např. v operetě „To neznáte Čuprmyšku“ /1929, 1932/ či ve hře „Madlenka z kovárný“ /1935/, kde účinkoval jako obecní policajt Koulásek. I jeho dcera Karla v sokolském divadle hrála, a to postavičku Kašpárka).

Narodil se 15. 5. 1884 v Praze na Žižkově a zemřel 1. 10. 1962 na Spořilově. Vyrůstal se svou starší sestrou v Praze na Žižkově, kde měl jeho otec Václav krejčovskou dílnu. Jeho druhým domovem byla Čáslav, kde trávil prázdniny i volné chvíle u své tety. Ta pak žila od roku 1928 až do své smrti s rodinou svého synovce na Spořilově. Po ukončení gymnázia vystudoval Karel Kulhánek medicínu a 27. 11. 1909 byl v malé aule na staroslavném učení Karlo–Ferdinandově v Praze veřejně prohlášen doktorem veškerého lékařství.³⁵ V letech 1914–1918 sloužil jako vojenský lékař v Rusku. Během pobytu v Čeljabinsku se oženil s Naděždou Alexandrovnou Vorobijovou (*1897 Kazaň), se

³⁵ <https://prostor-ad.cz/pruvodce/praha/sporilov/lekari/kulhanek/kulhanek.htm> (4. 5. 2020)

kteřou měl syna Václava (*1918 Čeljabinsk). Jako ruský legionář cestoval s rodinou do Vladivostoku a odtud se pak vraceli lodí do vlasti. Po příjezdu do Prahy se rodina rozrostla o syna Jiřího (1920) a nový domov našli v Praze v Myslíkově ulici, kde si MUDr. Kulháněk zařídil zubní ordinaci. Když byla v roce 1928 postavena zahradní čtvrť Spořilov, přestěhovala se rodina i s dcerou Karlou (1926) z Kunratic do Prahy na Spořilov do domku s ordinací v ulici Boční II. V pozdějších letech pomáhala lékaři v ordinaci i jeho žena, která se vyučila dentistkou. V novém domě se narodila druhá dcera Marie (1930).

Jako věřící katolík navštěvoval pravidelně bohoslužby jak v původním dřevěném kostelíku v Roztylech, tak také v novém kostele bl. Anežky České na náměstí. Po ukončení II. světové války v roce 1945 odjel i s dcerou Karlou do koncentračního tábora Terezín, kde jako lékař pomáhal při likvidaci epidemie tyfu. V 50. letech 20. století byla MUDr. Kulhánkovi zabavena ordinace na Spořilově a stal se zaměstnancem na zdravotním středisku na Roztylském náměstí, které bylo původně Hotelem Doubravský. Jeho žena později pracovala na zubním středisku v Záběhlicích. Do místností po ordinaci byl rodině přidělen nájemník a k jeho nastěhování nedošlo jen díky okamžité přestavbě přízemí. Určenému nájemci tak připadla pouze garáž, kde původně parkovala auto dcera Karla. Ta o něj přišla při pokusu o přechod státní hranice na Západ. A její muž, redaktor Jaromír Malý, byl odsouzen na tři roky vězení v Jáchymově.

V posledních letech svého života sedával Karel Kulháněk rád u kulatého okna a kochal se pohledem na i tehdy krásné spořilovské náměstí. Karel Kulháněk bydlel na starém Spořilově v Boční II.

Herečka Marie Brožová – Lhotová se narodila 14. 9. 1901 v Hustopečích nad Bečvou a zemřela 29. 9. 1987 v Praze. Byla dcera divadelního ředitele Karla Brože a manželka architekta Karla Lhoty, takže hrála též pod jménem Lhotová. Od dětství vystupovala na jevišti v souboru svého otce a pak prošla divadelními společnostmi F. K. Štěkky a Groha, byla členkou Národního divadla v Brně a Městského divadla na Královských Vinohradech.³⁶ Ve filmu debutovala až ve čtyřiceti letech třemi úlohami: psychicky nemocná vdova po sebevrahovi v dramatu podle Arbesova romaneta Advokát chudých,

³⁶ <https://prostor-ad.cz/pruvodce/praha/sporilov/herci/brozova.htm> (4 5. 2020)

profesorka zpěvu v přepisu románu Karla Matěje Choda Turbína a manželka starosty v adaptaci Baarova románu Jan Cimbury. Po osvobození vytvořila na plátně kolem čtyř desítek postav moudrých, trpělivých a trpících manželek, matek, babiček, tetiček, hospodyň, vychovatelek ve filmech nejrůznějších žánrů ze současnosti: Předtucha, Pan Habětín odchází, Zvony z rákosu, Na konci města, Černý prapor, Ženu ani květinou neuhodíš, Causa králík, Konečná stanice, z bližší i dálnější minulosti: Divá Bára, Stříbrný vítr, Jan Hus, Psohlavci, Pochodně, Hra o královnu, Putování Jana Amose a ve filmech pro děti a mládež: Případ Lupínek, Tři zlaté vlasy děda Vševěda, Ukradená vzducholod', Když má svátek Dominika, Pavlínka, Jak se budí princezny. Jednu z mála ryze negativních postav vytvořila v úloze sobecké a žlučovité ženy v dramatu Dům na Ořechovce.

Hojně spolupracovala s rozhlasem a s televizí. Se svým manželem architektem Karlem Lhotou bydlela na starém Spořilově, Jihovýchodní III., čp. 883. Po smrti manžela se provdala za režiséra Bohuše Stejskala (1896–1955).

Český divadelník, skladatel, spisovatel, filmař... Jiří Suchý se narodil 1. 10. 1931 v Plzni. Mládí však prožil na Spořilově a zde navštěvoval skautský oddíl a také ministroval ve spořilovském kostele. Zde poprvé účinkoval ve filmu (ve filmu s názvem Sobota (1944), jehož exteriéry se natáčely na Spořilově, hrál v komparsu – vystupuje na spořilovské konečné z tramvaje). Na Spořilově účinkuje v literárních kabaretech Šumáky Ivana Vyskočila.

Začal pracovat v ateliérech na Barrandově (1947) a později v propagačním ateliéru jako výtvarník. Jako samouk se naučil hrát na kontrabas a potom na něj hraje a zpívá v Redutě s Akord Clubem Viktora Sodomy. Ve vinárně Reduta realizoval první Text-appealy, na kterých spolupracoval s Ivanem Vyskočilem (se kterým se znal už ze Spořilova).³⁷ Tady vznikly Pondělky s tetou (s Miroslavem Horníčkem), na kterých se podílel i Jiří Šlitř. V roce 1958 spoluzaložil s I. Vyskočilem Divadlo Na zábradlí (pásmo Kdyby 1 000 klarinetů, později zfilmované). Zlomovým je rok 1959, kdy spolu s Jiřím Šlitřem zakládají divadlo Semafor. Zde jako autoři „pěstují“ inscenace v tzv. divadle malých forem (Člověk z půdy, Zuzana je sama doma, Taková ztráta krve, Šest žen, Dobře placená

³⁷ <https://prostor-ad.cz/pruvodce/praha/sporilov/herci/suchy.htm> (4. 5. 2020)

procházka, Jonáš a tingl-tangl aj.). Divadlo s J. Suchým v čele přes různé peripetie existuje dodnes (2008).

Suchý je autorem textů k písním Jiřího Šlitra (Ach, ta láska nebeská, Oči sněhem zaváté a mnohých dalších). Po smrti J. Šlitra se na pořadech divadla Semafor hudebně podílí Ferdinand Havlík (Kytice). Jiří Suchý vydal sbírky písňových textů, próz a vzpomínek (Motýl, Knížka).

PhDr. Ivan Vyskočil se narodil 27. 4. 1929 v Praze. Odmaturoval v roce 1948. Už jako student založil na Spořilově soubor ZU-MRA (pro zušlechťování mravů), kde se hrály jeho skeče. Vystudoval herectví na DAMU a potom psychologii a pedagogiku na FF UK v Praze. V letech 1958-1962 byl uměleckým vedoucím činohry Divadla Na zábradlí v Praze, v letech 1964–1970 působil v Redutě. Od roku 1964 je uměleckým vedoucím Nedivadla. V letech 1972–1990 učil na lidové škole umění, od 1990 docent herectví na pražské DAMU. Koncem 50. let patřil k hlavním tvůrcům text-appealů v Redutě (spolu s J. Suchým, J. Šlitem, I. Jakoubkem a P. Roptou); v text-appealových představeních pokračoval i v 60. a 70. letech.

Byl spoluautorem a autorem řady divadelních a rozhlasových her. Po roce 1970 se podílel na recitálech zpěvačky Evy Olmerové. V současnosti učí na DAMU na katedře autorské tvorby a pedagogiky, kterou založil. Je vedoucím Ústavu pro výzkum a studium autorského herectví na DAMU. Výuku herectví chápe jako vědecký výzkum, k čemuž se svými studenty používá metodu Dialogického jednání.³⁸

³⁸ <https://prostor-ad.cz/pruvodce/praha/sporilov/herci/vyskocil.htm> (5. 5. 2020)

5 Spořilovská škola

Nové vzniklá městská část Spořil začala naplno žít svým životem v roce 1924, kdy se postupně zaplňovaly postavené domy svými novými obyvateli. Děti navštěvovaly od 1928 pětitřídní Obecnou školu v Roztylech. V prvním školním roce byly prozatím otevřeny první tři třídy. Žáci 4. a 5. tříd docházeli do Obecné školy v Záběhlicích. Školní budova byla provizorní dřevěná budova, ve které předtím byly umístěny technické kanceláře Stavebního družstva Spořilov. V roce 1929 byla škola otevřením 4. a 5. třídy uznána jako pětitřídní. V sedmi třídách se učilo 260 žáků. Radou hl. m. Prahy byl pro dvě třídy najat od stavebního družstva Spořilov dům č. 103/5, kdy první učebna byla upravena z prostor obchodu v přízemí a druhá učebna byla upravena z obytné místnosti v prvním patře domu.

Ve školách obecných se dělily vyučovací předměty na povinné a nepovinné, na které se žáci mohli dobrovolně přihlásit. Mezi povinné předměty patřily: náboženství (možnost osvobození pro žáky bez vyznání nebo vyznání státem neuznaného), občanská nauka a výchova, jazyk vyučovací, prvouka, věcné nauky – vlastivěda, zeměpis, dějepis, přírodopis a přírodopyt, počty s naukou o tvarech měříčských, kreslení, psaní, zpěv, tělesná výchova, ruční práce chlapecké a ruční práce dívčí s naukou o domácím hospodářství. Mezi nepovinné předměty patřily: druhý jazyk (na školách německých, polských a maďarských jazyk český nebo slovenský), polní hospodářství, hudba, těsnopis a strojopis.³⁹

Obr. 5 Otevření školy 1. 9. 1928 – Provizorní školní budova

³⁹ BUZEK, K., Úvod do právní organizace školství, s.29-30. (5. 5. 2020)

Obr. 6 Provizorní škola – pohled z jiné strany

Jak se škola se rozvíjela, žáků přibývalo. Došlo k výstavbě nové školní budovy a tím se rozšířil počet tříd na sedm. Příloha 1 obr. 1 a 2

Nemocnost žactva

Ze zápisu kroniky se lze dozvědět o nemocnosti žáků v daném časovém rozmezí. V prvním pololetí ve školním roce 1929/1930 hovoří zpráva o zdravotním stavu žactva, jako o celkem dobrém, byť v lednu na začátku roku 1929 se školou šířily kašel, angína a chřipková epidemie. V první třídě se objevil jeden případ difterie (záškrtu) a dva případy spály. Z těchto dvou důvodů vydal místní okresní lékař opatření ohledně dezinfekce a uzavření třídy v období od 25. 1. do 2. 2. 1929 Situace vyústila v rozhodnutí magistrátu a místního školního výboru, ze dne 29 .1. 1929 v uzavření veškerých národních škol na území Velké Prahy v období od pololetních prázdnin do 6. 2. 1929, jako prevenci proti šíření záškrtu a chřipky.

Počasí sehrálo v tomto případě také svoji, neboť nastaly kruté mrazy, které začaly o Vánocích roku 1928 a trvaly až do března roku 1929, kdy pominuly. Problém byl vytápění dřevěné školní budovy, kde k tomuto účelu sloužila pouze jedna kamna, vytopit tepelně objekt působilo značné potíže hlavně proto, že budova postrádala jakoukoli tepelnou izolaci. Z tohoto důvodu musela být umístěna druhá kamna.

V dnešní době čelí žáci rovněž nemocem, které se mohou rozšířit v epidemie, některé z nemocí vymizely, jiné se naopak objevily. Dnes jsou z těchto důvodů přijímána preventivní opatření kvůli zabránění šíření nemocí. Příloha 1

Třídy a jejich třídní učitelé ve školním roce 1929/30

I. A Jaroslav Blum

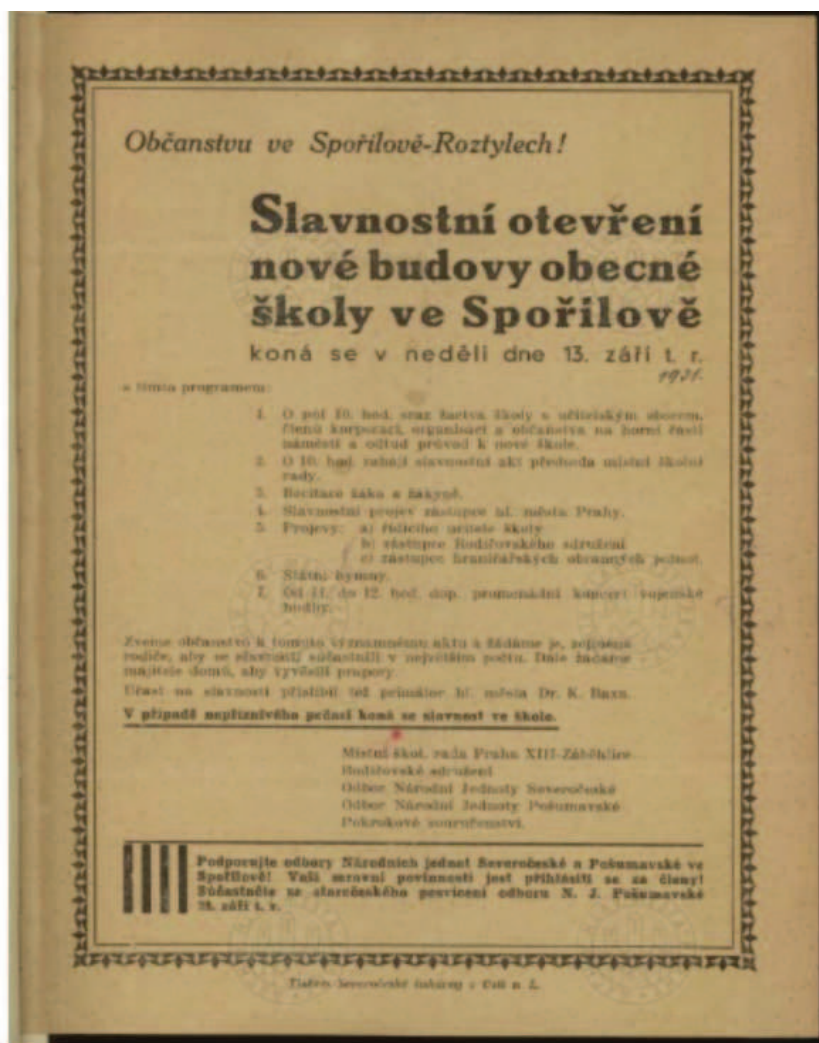
I. B Karel Brázda

II. A Marie-Muchková-Škramlíková

III. Adolf Trojan

Obr. 7 Slavnostní otevření nové školní budovy ze 13. září roku 1931

Obr 8 Informační leták upozorňující na slavnostní otevření nové školní budovy – 13. 9. 1931 od 9 hodin a 30 minut

Dvě třídy ovšem z kapacitních důvodů nadále zůstávaly v původní staré budově. Začalo se vyučovat podle nových učebních osnov vydaných MŠANO vydaných roku 1930. Ve školním roce 1930-1931 bylo celkem 323 žáků. V tomto školním roce byl zatímním řídícím učitelem Jaroslav Blum. Školní rok ukončilo docházku 146 dívek a 177 chlapců. Velký důraz se kladl u chlapců na výuku předmětů, ve kterých získali manuální zručnost a dovednost. Praha se nadále rozvíjela a potřebovala do svých továren dělníky, kteří umí ovládat výrobní stroje. Naopak u dívek se preferovala výuka k vedení domácnosti. Žáci byly vedeni k ochraně přírody. Jednou z akcí, kterou škola pořádala, byla výsadba nových stromů v Kunratickém lese. Celkem bylo vysazeno 300 stromků.

I dnes se žáci podílejí na projektech, rozšiřujících jejich povědomí o životním prostředí, jako je například Den Země.

5.1 Spořivost – finanční gramotnost

Tak jako byla původní myšlenka vystavět Spořilov z peněz, které si lidé budou postupně šetřit, tak se spořivost dostala i do výuky ve škole. Rovněž žáci byli nabádáni ke spořivosti. Tehdejší spořitelny byly ochotny věnovat nastupujícím žákům, kteří o to projeví zájem, vkladní knížku s vkladem 5 Kč. V současné době, bychom to mohli přirovnat k výuce finanční gramotnosti na školách. Už tehdy byl 31. říjen vyhlášen Dnem spořivosti.

O žáky, kteří pocházeli z chudých poměrů bylo také postaráno. Škola ze svých peněz pořídila pomůcky – učebnice, kreslicí a psací potřeby. Žáci z obecné smíšené školy v Roztylech byli přijati i u tehdejšího československého prezidenta Tomáše Garrigua Masaryka. Rovněž se zúčastnili oslav jeho narození v Městském divadle na Královských Vinohradech. Oslavy narozenin proběhly v Obecné smíšené škole v Roztylech. Tato významná událost se dostala do školní kroniky a pro děti to byla událost, na kterou dlouho vzpomínaly. Uvádím zde celý zápis:

Oslava 81. narozenin pana presidenta T. G. Masaryka

Konala se dne 7. března 1931. Dne 6. března zúčastnili se zvolení žáci 4. a 5. tř. oslav pořádaných m. š. výborem v Městském divadle na Král. Vinohradech. Zúčastnění pak vyprávěli svým spolužákům v průběhu akademie, která se jim velmi líbila. Zvláště hluboký dojem udělal přednes hluchoněmé dívky ze st. ústavu v Radlicích. Líbilo se cvičení mladých kovářů v zelených zástěrkách, tanečky dívek s věnečky, a zvláště obraz dětí, představující hold národů presidentovi. V den narození presidenta byly třídy vyzdobeny květinami, národními barvami a zvláště obraz p. presidenta bohatě okrášlen. Třídní učitelé promlouvali k žákům o životním díle presidenta, vzpomněli jeho mládí a zásluh v osvobození národa. Vytýčena jeho neúnavná pracovitost, píle, vytrvalost, odvaha v boji za pravdu a právo. Žáci přednesli řadu oslavných a vlasteneckých básní. Státními hymnami byla slavnost ukončena.

Příloha 4

Žáci u pana prezidenta

K slavným dnům naší mládeže patří zajisté pozvání a přijetí školních dětí panem prezidentem. *Dne (přesné datum se nedochovalo) přijal pan prezident T. G. Masaryk v zámecké zahradě na Hradčanech vyslané dětské zástupce ze všech škol pražských. Za naši školu zvoleni Hana Steinerová a J. Ertl, žáci 5. třídy. Děti pobýly v zahradě v přítomnosti pana prezidenta větší část krásného odpoledne, provedly svoje zpěvy a tanečky a vracely se domů šťastny, že jim bylo popřáno, tak zblízka pohleděti ve vzácnou tvář milovaného prezidenta.*

V následujících letech došlo k přistavení přístavby k nové budově, dovybavení školních tříd novými lavicemi, okolí školy doznalo terénních úprav, zejména vysázení keřů. Žáci 4. a 5. tříd se účastnili výsadby stromků v kunratickém lese. Rodičovské sdružení zahájilo svou činnost. Náplní bylo umožnit stravování nemajetným dětem, pořádání besed a schůzí, urgencye přístavby školy, zřízení kluziště, pořádání kurzů německého jazyka. V roce 1934 byly zavedeny nové metody výuky známé jako metoda Globální, či Celků. Nová učebnice, pro třídu elementární se nazývala „Sluníčko“. Od školního roku 1934/1935 nastává změna ve vedení školy kdy řídicího učitele, kterým byl od začátku otevření školy v roce 1928 Jaroslav Blum, střídá 1.2. 1935 Kamil Křemen.

5.2 Obecná škola v Roztylech

Od školního roku 1935/1936 hovoříme o Obecné škole v Roztylech. Novým ministrem školství se stal Dr. Emil Franke. V 10 třídách bylo celkem 390 dítek. (Od tohoto školního rok až do školního roku 1938/1939 je s krátkou přestávkou (21. 1. 1939 do 8. 2. 1939) zatímním řídicím učitelem Vladimír Štulík. Na začátku školního roku bylo 390 žáků v celkem deseti třídách. V roce 1935 začalo vyučování v nově přistaveném křídle budovy. V přízemí se nacházely dvě třídy. V první patře taktéž dvě třídy. V přízemí byla ještě tělocvična vybavena korkovou podlahou, dále zde byly šatny a sprchy. V suterénu byly dílny, které sloužily k výuce praktických dovedností. Příloha 1

5.2.1 Výuka náboženství

Z uvedených zápisů z kroniky Obecné školy v Roztylech můžeme vyčíst počet žáků z hlediska tříd praktikujících dané náboženství v období první republiky. V současné době se náboženství na běžných základních školách nevyučuje jako předmět a to ani jako zájmový nebo volitelný. Výuka náboženství tak probíhá v církevně zaměřených školách. Sociální citění se stále projevovalo na škole i tím, že rodičovské sdružení (v té době mělo asi 65 členů) za podpory obce a čestných korporací přispívalo na stravování pro chudé. Rozdáno bylo přibližně 2 636 obědů v hodnotě 5 777 Kč. Ošaceno bylo od obce osm dětí.

Příloha 2, Příloha 5

Obr. 9 Foto žáků a učitelů – školní rok 1934/1935

5.3 Oslava Tomáše Garrigua Masaryka a výsadba lípy

Zvláštní vydání věstníku MŠNO je věnováno oslavě narozenin prvního čsl. prezidenta T. G. Masaryka. Řídící učitel se zúčastnil krásné přednášky pana školního inspektora Chýny „85 let Tomáše G. Masaryka“, na schůzi svazu pražského učitelstva ve Vladislavově ul. Zde též zpívalo „Pěvecké sdružení pražských učitelů“. *Pan přednášející nazval presidenta Masaryka „českým etikem a pacifistou, filosofem a novinářem, učitelem a prorokem. Odešel, jako psanec a vrátil se, jako vítěz slavený celým světem a milovaný národem. Láskou, kterou od Husa žádný český člověk nepoznal. Žijeme v době velikých přeměn, kdy svět je podoběn rozbouřenému moři.“⁴⁰ Ve školním rozhlase žáci poslouchali řeč ministra školství Dr. J. Krčmáře. Po oslavě ve své třídě navštívil řídící učitel též oslavy v jiných třídách. Pochválil pěkné básně a písničky a navrhl přítomným, aby byl panu prezidentovi zaslán telegram.*

„Učitelé, žáci a rodiče shromáždění na školní slavnosti v Roztylech přejí z hloubi srdce svému drahému Osvoboditeli, panu presidentu T. G. Masarykovi, aby nám byl ještě dlouhá léta ve zdraví zachován.“ Po souhlasu byl telegram na ozdobném papíře ihned odeslán kabinetní kanceláři pana prezidenta. Program školní oslavy je přiložen k protokolu z 8. března. *Objednáno pro žáky ze stát. mincovny 77 medailí bronzových a jedna stříbrná s obrazem pana pres. T. G. Masaryka.*

Řídící učitel opatřil několik ovocných stromků a lípu. Stromky, byly zasazeny na paměť 85. narozenin tatíčka Masaryka.

⁴⁰ Kronika obecné školy v Roztylech 1928/91939/40
http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/PaginatorMedia.action?rowTxt=144&_sourcePage=cYswPHokAcc3mBrRNasT3uy8hyCUvoIkP5IDU4oAnzBUkci15wWB_HzzqHxyhbkbG0MI8vvGHUdbmGvCI2WU7vAd1wQQ8tAYBwr-KDsvrY%3D&__fp=E4liD6E7W63IMO-_n7GPortpaZGXzSMvb4O6YrCQLmjbzFpTzGySG0dahNRR6Fs (5. 5. 2020)

Obr. 10 Pohled na školu s přístavkem

5.4 Škola v roce 1938-1939

Zatímní řídícím učitelem byl Vladimír Štulík, krátce ho ve funkci vystřídal František Smrčka a poté se opět vrátil Vladimír Štulík. Z Chodovce (okres říčanský) navštěvovalo Obecnou školu na Spořilově 21 dětí z 1.–3. tříd. Ze 4. a 5. třídy žádosti dětí o přijetí byly místní školní radou zamítnuty. Dne 23. 9. 1938 byla vyhlášena mobilizace a ustavena školní protiletectká obrana. Škola byla zabrána pro ubytování československého vojska. Dne 20. října 1938 opuštěn spojenci musel se náš národ podrobit diktátu.⁴¹ Čtyři dny poté byla celá škola vrácena svému účelu. V prosinci bylo nařízeno odstranit obrazy obou prezidentů. Dne 15. 3. 1939 byl zřízen Protektorát Čechy a Morava. O dva dny později zabralo říšsko-německé vojsko přízemí školy a vyučovalo se v 1. patře. V dubnu opustilo vojsko školu. Velké změny v počtu dětí zavinilo stěhování dětí ze Sudet, Slovenska a Podkarpatské Rusi. V 10 třídách bylo 410 dětí.

Ve školním roce 1939/40 byl v čele školy zatímní řídící učitel Augustin Bartoš, zastupující řídící učitel Rudolf Jiroudek. Počátek vyučování byl odsunut na 16. 10. 1939 pro velké rozšíření epidemických nemocí, zejména dětské obrny. Knihovny byly podrobně

⁴¹ Kronika obecné školy v Roztylech 1928/91939/40-
http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/Zoomify.action?showOne=&_sourcePage=PQd3dVSVc-nL6Y33xfQ6EYPed2M1cPXsXkWP3HCQcKadgikTDnIOUeu4Z2o6yAJV_cA9dScArQTRm6XbBZINf_kr3JArMidBjRuNZQ7Ys%3D&pagerCompStateId=PAGER_MEDIA&paginatorCompStateId=PAGER_MEDIA&rowPg=217 (5. 5. 2020)

prohlédnuty a celá řada knih vyřazena, neboť jejich obsah neodpovídal změněným poměrům státoprávním. Někteří učitelé i řídicí učitel byli povoláni do komisí pro vydávání potravinových lístků.⁴² Velitelství 19. obvodu civilní protiletcecké obrany zabralo ke svým účelům pracovnu v přízemí a kabinet. Zde byla později zřízena výdejna potravinových lístků. V 10 třídách se učilo 402 dětí. Příloha 1

5.5 Učitelé z let 1928–1939

V těchto letech na škole vyučovali například: Čestmír Hruška, Marie Bílá-Hykmanová, Bernard Válek, praktikant Antonín Vinš, Adolf Trojan, Libuše Šandová, František Dvořák, Jiřina Doubravová, Jan Hostáň, Irena Velebilová, Zdenka Češková, Matylida Maňasová, Karel Brázda, Vladimír Štulík a Karla Vojtíšková.

⁴² Kronika obecné školy v Roztylech 1928/91939/40 - http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/PaginatorMedia.action?_sourcePage=OzQ80YabBaIS2fUrh4dMeJ0en20POijDbnHH_FpKw8IA4TmqLdTlv03fklknllx0e23kefhdvGAueL7rT8JFRs8QajCyn5zaTTGylmraAA%3D&row=230 (5. 5. 2020)

6 Závěr

Bakalářskou práci jsem zpracoval na téma Kapitoly z dějin Obecné školy v Roztylech. Cílem bakalářské práce bylo zmapovat vývoj českého školství obecně a následně v nově vznikající městské části Spořilov v období let 1928–1939. To vše ve stínu historických událostí, které se během těchto let v Československé republice, a zvláště pak v Praze udály. V kapitole nazvané České školství v letech 1918–1939 jsem se snažil přiblížit vývoj českého školství po zániku Rakouska-Uherska. Dále popisují změny, které ve školství nastaly až do roku 1939.

Ve druhé kapitole jsem se zaměřil na vznik nové městské části – zahradního města – Spořilov. Od výběru vhodné lokality, přes architektonické návrhy, až po výstavbu domků a hledání vhodných názvů ulic. Neopomenul jsem ani společenský a kulturní život s příchodem prvních obyvatel.

V poslední třetí části poukazuji na rozvoj školství v této lokalitě v kontextu s historickými událostmi vymezeného časového období. Chtěl jsem připomenout i některé veřejně známé osoby, které zde bydleli a některé rovněž navštěvovali i obecnou školu, o které pojednává tato práce. Kolik dětí například školu v Roztylech navštěvovalo a jaké akce v rámci výuky škola pořádala.

Přínosem práce podle mého názoru je, že poskytuje ucelené informace o skutečnostech, které jsou minimálně zpracované i v návaznosti na rozvoji městské části Spořilov.

Prameny a literatura

Seznam pramenů

Archiv hlavního města Prahy, fondy Osvětový odbor Magistrátu hl. m. Prahy,
Ústřední zastupitelstvo hl. m. Prahy

Archiv Základní škola, Jižní IV. 1750/10, 141 39 Praha 4 – Spořilov

Archiv Jednotná škola I. stupně Praha 13 Spořilov Jižní IV

Archiv Jednotná škola II. stupně Praha 13 Spořilov Jižní IV

Věstník obecní hl. m. Prahy

Seznam literatury

BĚLINA, P., J. Hájek, M. Hlavačka, A. Klimek, S. Kokoška, J. Kuděla, J. P. Kučera, J. Láník, V. Novotný, J. Pokorný, J. Vlk, *Dějiny Prahy II.* Nakladatelství Paseka Praha/Litomyšl 1998, ISBN: 80-7185-143-4.

BRANALD, A., *Převleky mého města* Nakladatelství Academia
Praha 2002, ISBN: 80-200-1025-8.

BUZEK, K., *Úvod do právní organizace školství*, Státní nakladatelství v Praze, 1928

KÁRNÍK, Z., *České země v éře první republiky: Československo v krizi a v ohrožení (1930–1935)* Nakladatelství Libri Praha 2018 ISBN: 978-80-7277-570-5,
EAN: 9788072775705.

KASPER, T., Kasperová D., *Dějiny pedagogiky*, Nakladatelství Grada, Praha 2008, ISBN:
978-80-247-2429-4.

LAŠŤOVKA, M., LAŠŤOVKOVÁ, B., RATAJ, T., RATAJOVÁ, J., TŘIKAČ, J.,
Pražské spolky- soupis pražských spolků na základě úředních evidencí z let 1995 – 1990
Vydalo Scriptorium, Praha 1998, ISBN: 80-902151-9-X.

MORKES F., *Kapitoly o školství, o ministerstvu a jeho představitelích (Období let 1848–2001)*, Pedagogické muzeum J. A. Komenského v Praze 2002, ISBN: 80-901461-9-8.

Elektronické zdroje

Kronika obecné školy v Roztylech 1928/91939/40 -

http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/PaginatorMedia.action?_sourcePage=OzQ80YabBaIS2tUrh4dMeJ0en20POijDbnHH_FpKw8IA4TmqLdTlv03fklknllx0e23kcfhdvGAueL7rT8JFRs8QajCyn5zaTTGyImraAA%3D&row=230 (5. 5. 2020)

<https://prostor-ad.cz/pruvodce/praha/sporilov/herci/suchy.htm>

<https://prostor-ad.cz/pruvodce/praha/sporilov/herci/suchy.htm>

<https://prostor-ad.cz/pruvodce/praha/sporilov/herci/brozova.htm>

<https://prostor-ad.cz/pruvodce/praha/sporilov/lekari/kulhanek/kulhanek.htm>

<https://prostor-ad.cz/pruvodce/praha/sporilov/lekari/svobodabs/svobodabs.htm>

Článek o spořilovské modlitebně čs. církve husitské

<https://www.prostor-ad.cz/pruvodce/praha/sporilov/husiti/husiti.htm>

<https://prostor-ad.cz/pruvodce/praha/sporilov/kostel.htm>

DRBALOVÁ, I., - Webové stránky o Spořilově –

<https://prostor-ad.cz/pruvodce/praha/sporilov/sokolov.htm>

Webové stránky Sokol Spořilov <https://www.sokol-sporilov.cz/o-nas/#historie>

EBENEZER H., *Garden cities of the narrow*, Londonswan sonennschien & co., ltd. paternoster squar 1902, <https://www.gutenberg.org/files/46134/46134-h/46134-h.htm>

Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky Digitální knihovna | Sněm království Českého 1889-1895 | 3. zasedání | PDF
https://www.psp.cz/eknih/1889skc/3/rejstrik/rcz_0034.htm

Zákon ze dne 28. října 1918 O zřízení samostatného státu Československého (Veřejně vyhlášen dne 28. října 1918)
<https://www.beckonline.cz/bo/chapterviewdocument.seam?documentId=onrf6mjzge4f6mjrfuya>

Zákon č. 2/1918 Sb. ze dne 2. listopadu 1918, jimž se zřizují nejvyšší Správní úřady ve státě Československém

<https://www.noveaspi.cz/products/lawText/1/788/1/2/zakon-c-2-1918-sb-jimz-se-zrizuji-nejvyssi-spravni-urady-ve-state-ceskoslovenskem/zakon-c-2-1918-sb-jimz-se-zrizuji-nejvyssi-spravni-urady-ve-state-ceskoslovenskem>

7 Přílohy

Seznam příloh

Příloha 1

Počet žáků ve třídách během let 1928–1939

Příloha 2

Výuka náboženství v letech 1928, 1930, 1935 a 1936

Příloha 3

Příklad péče o chudé žáky v letech 1928-1935

Příloha 4

Příklad finančních příspěvků žákům v letech 1929-1934

Příloha 5

Činnost rodičovského sdružení v letech 1930-1940

Příloha 1

Počet žáků ve třídách během let 1928–1939

2

místleky byl toho dne tyváne ustaven. Školní
 vyhlášená jedna míšřevst panovníčství dítčítky,
 aby rájím novostel byl konání a dočte povst
 jímim učebn. Nabytkem učení učitel.
 Tím to bylo porovnáte, se učení a radostí
 učitelé učení nové školy.
 Definitivní výsledky rájím jvíil se takto:

Třída	Hochů	Diček	Celkem
I.	25	23	48
II.	10	20	30
III.	20	12	32
Celkem	55	55	110

Podle těchto čísel vzhledem stále sloupat učení
 a postavením učitelství, Společnost.
 Školní rok 1928/29 zahájen byl v sobotu
 dne 1. září 1928 a 3. hodinu učení. Jihlavě
 se ve třídách dokončovaly, poslední práce a
 nabytkem to jít učitel, novostel se školní učitel
 škol a poslední učitel zahájiti školní rok na
 volném prostranství před provizorem budova
 školní. Tímto stále se zahájením učení
 vnovu slavnosti. Kol. svárcem učitelé
 shromáždili se tímto všichni rodiče, dostal
 se na starostlivé dvanáctvo. Společnost pan učitel
 jivavěři rada B. Machan, pan J. Kříž, ten

Zahájení
 škol roku.

Stav žáků k 1. září školního roku 1928–1929

školní rok 1928/29 na obecní škole smičovské v Roatylach
 dne 26. 11. 29. Třítní učitelé dává dětem pohyby na
 přání učitelů, připomněti blízkosti se den památky
 M. Jana Husa, povzbudili k lásce k vlasti a jinnu
 prvním prezidentu T. G. Masaryka, navíc pro
 zápisní statutu hymny s záhy se sešlenci.

Pohyb zactva
 ve školním roce 1928/29.

Ve trídě:	Na poč. šk. roku		Přibýlo		Ubylo		Na konci šk. roku	
	h.	d.	h.	d.	h.	d.	h.	d.
I.	25	25	12	3	1	2	36	24
II.	30	20	13	10	4	3	19	27
III.	21	12	5	8	1	2	25	20
Celkem	56	35	30	21	6	5	80	71
	111		51		11		151	

Juroslav Blum,
 učební říd. učitel

Ve školním roce 1928-1929 školu navštěvovalo 151 žáků

skončeno bylo zprávní na školní, státní a školní školách Velké Práhy je dne 26. 11. 30, a klijáto dne mají být zprávní zřídlení zprávní

V důsledku toho ukončen školní rok 1930 obvyklým způsobem dne 26. června 1930 a 3 hodiny zprávní

Týž den v tené hodině napočítal zprávní zřídlení pro nový školní rok.

Pohyb žactva během škol. roku 1929/30.

Ve třídě	Na poč. roku		Přibylo		Ubylo		Na konci r.	
	k.	d.	k.	d.	k.	d.	k.	d.
I ^a	25	12	2	1	2	-	23	13
I ^b	20	11	3	1	1	-	22	12
II ^a	19	14	2	3	1	-	20	17
II ^b	19	12	2	-	1	1	20	11
III	22	30	2	5	-	3	24	32
IV	32	22	2	1	6	1	28	22
V	11	19	-	1	-	1	11	18
Celkem	148	118	13	12	15	6	148	123
	261		25		17		269	

Jaroslav Blum,
zastupitel říd. úřadu

Ve školním roce 1929–1930 školu navštěvovalo celkem 269 žáků

*Pohyb žactva
ve školním roce 19³⁰/31*

Ve třídě:	Na zač. roku		Přistoup.		Vystoupil		Na konci roku	
	<i>h</i>	<i>d</i>	<i>h</i>	<i>d</i>	<i>h</i>	<i>d</i>	<i>h</i>	<i>d</i>
I ^a	13	24	1	2	—	2	14	24
I ^b	17	20	4	1	1	3	20	18
II ^a	21	12	2	1	—	—	23	13
II ^b	22	11	3	2	2	2	23	11
III ^a	21	16	—	—	2	—	19	16
III ^b	22	16	4	—	3	3	23	13
IV ^a	12	20	—	—	—	4	12	16
IV ^b	17	13	3	—	3	1	17	12
V	24	22	2	1	—	—	26	23
<i>Celkem</i>	169	154	19	7	11	15	177	146
	323		26		26		323	

*Seřadil:
Jaroslav Blum*

Počet žáků ve školním roce 1930–1931

Počet dětí
v jednotlivých třídách během šk. r. 1931/32.

Tř	Na začátku roku			Přibylo		Ošlo		Na konci roku		
	Konec	h	d	h	d	h	d	Konec	h	d
I ^a	37	20	17	3	2	1	2	39	22	17
I ^b	37	23	14	4	2	2	-	41	25	16
II ^a	38	14	24	3	3	-	2	42	17	25
II ^b	37	18	14	2	3	1	4	37	19	18
III ^a	35	21	14	2	3	-	-	40	23	17
III ^b	35	22	13	1	3	-	2	37	23	14
IV ^a	35	19	16	2	1	3	2	33	18	15
IV ^b	34	20	14	-	3	2	1	34	18	16
V ^a	29	-	29	-	3	-	1	31	-	31
V ^b	28	28	-	2	-	-	-	30	30	-
Celkem	345	185	160	19	23	9	14	364	195	169
					+42		-23			

Počet žáků v jednotlivých třídách 1931–1932. Celkový počet byl 364 žáků

Změny v počtu žactva
během škol. roku 19³³/34,

Tř.	Na počátku roku			Přibylo		Ubylo		Na konci roku		
	víně	h	d	h	d	h	d	víně	h	d
I ^a	44	29	15	4	4	3	3	46	30	16
I ^b	43	23	20	5	1	3	-	46	25	21
II ^a	42	27	15	1	1	-	2	42	28	14
II ^b	43	17	26	1	1	4	1	40	14	26
III ^a	34	19	15	3	-	5	1	31	17	14
III ^b	34	20	14	1	1	-	-	36	21	15
IV ^a	44	25	19	-	-	1	1	42	24	18
IV ^b	42	21	21	1	2	1	1	43	23	22
V ^a	31	-	31		1	-	4	28	-	28
V ^b	47	47		1		5	-	43	43	-
Celkem	404	228	176	17	11	22	13	397	223	174
Celkem	404			+28		-35		397		

Změny v pohybu žactva – srovnání na začátku a na konci školního roku 1933–1934

Celoroční návštěva ve šk.roce 19³³/34.

Třída	Půdní všec	Nezamešk.	%	Omluven.	%	Neoml.	%
I ^a	12 271	10 753		1518		-	-
I ^b	12 043	10 844		1199		-	-
II ^a	12 152	11 099		1053		-	-
II ^b	11 746	10 990		756		-	-
III ^a	9 354	8 833		521		-	-
III ^b	9 001	8 654		347		-	-
IV ^a	12 501	11 991		510		-	-
IV ^b	12 668	12 018		650		-	-
V ^a	8 388	7 827		561		-	-
V ^b	13 515	13 012		503		-	-
na celé škole :	113.739	106.121	93,32	7618	6,68	-	-

Návštěvnost školy za rok 1933–1934

Školní rok 1935-36 ukončen
dne 27. června 1936.

Změny žáků ve škol r. 1935-36.

Třída.	Na počátku š. roku.			Přibýlo		Ubylo		Na konci š. roku.		
	účet.	hoši	dv.ú.	ž.	d.	ž.	d.	účet.	ž.	d.
I ^a	43	23	20	1	3	1	—	46	23	33
I ^b	43	20	23	5	6	2	5	47	23	24
II ^a	33	16	17	2	0	2	1	32	16	16
II ^b	33	20	13	1	2	3	1	32	18	14
III ^a	44	27	17	1	2	—	2	45	28	17
III ^b	43	22	21	2	3	3	2	43	21	22
IV ^a	40	27	13	2	4	2	1	43	27	16
IV ^b	39	15	24	2	3	—	1	43	17	26
V ^a	36	22	14	—	1	1	—	36	21	15
V ^b	36	20	16	1	2	2	1	36	19	17
Celkem	390	212	178	17	26	16	14	313	190	143
				43		30		+13		

Školní docházka 1935–1936

Školní rok 1936-37 ukončen
26. února 1937.

Kmňový dělí v roce 1936-7.

Třída.	Na počátku šk. roku.			Přibýlo.		Ušlo.		Na konci šk. roku.		
	hoř.	div.	všed.	h.	d.	h.	d.	h.	d.	všed.
I ^a	24	18	42	2	1	4	-	22	19	41
I ^b	21	22	43	1	1	1	1	21	22	43
II ^a	22	24	46	-	3	2	2	20	25	47
II ^b	24	21	45	2	2	1	1	25	22	45
III ^a	18	15	33	2	2	3	-	17	17	34
III ^b	20	16	36	1	-	2	3	19	13	32
IV ^a	28	15	43	-	-	1	1	27	14	41
IV ^b	21	21	42	-	4	2	4	19	21	40
V ^a	26	17	43	1	3	2	1	25	18	43
V ^b	17	26	43	1	1	2	1	16	26	43
celkem	221	195	416	10	10	20	14	211	197	408
				20		34		+2	-70	-8

Pohyb počtu žáků ve školním roce 1936-1937

Změny žáků

Změny žáků ve škol. roce 1937-38.

Křída.	Na počát. šk. r.			Přibýlo.		Ubylo.		Na konci šk. r.		
	h.	d.	všod.	h.	d.	h.	d.	všod.	h.	d.
I ^a	14	25	39	3	2	1	4	39	16	23
I ^b	04	15	39	2	+	1	1	39	27	12
II ^a	20	21	41	2	2	1	1	43	21	22
II ^b	22	20	42	1	1	+	1	43	20	23
III ^a	22	26	48	3	+	+	3	47	24	23
III ^b	17	21	48	+	+	1	1	46	26	20
IV ^a	19	18	37	2	2	4	2	35	17	18
IV ^b	23	15	38	2	+	1	1	38	23	15
V ^a	22	16	38	3	+	+	2	40	26	14
V ^b	18	20	38	1	2	1	1	39	18	21
celkem.	211	197	408	19	9	10	17	409	218	141
				38		27		+1	+28	-27

Návštěva
školy.

Škol. docházka v roce 1938-39.

I. pololetí:

1/2 roku	přítomní všod.	nezam.	%	oml.	%
září- leden.	53.777	49.801	92,60	3.976	7,40

II. pololetí:

1/2 roku	přítomní všod.	nezam.	%	oml.	%
únor- červen.	53.317	50.631	94,96	2.686	5,04

za celý škol. rok:

celý rok	přítomní všod.	nezam.	%	oml.	%
září- červen.	107.094	100.432	93,78	6.662	6,22

Pohyb počtu žáků v prvním pololetí 1937-1938

Pohyb v počtu žactva ve šk. r. 1938-39.

Název třídy	na poč. šk. r.			Přibýlo		Ubylo		Na konci šk. r.		
	h.	d.	účet	h.	d.	h.	d.	h.	d.	účet
I. a	23	19	42	2	2	2	1	23	20	43
I. b	24	18	42	5	6	7	4	22	20	42
II. a	14	24	38	2	5	+	4	16	25	41
II. b	26	12	38	6	5	7	2	25	15	40
III. a	18	25	43	3	5	2	7	19	23	42
III. b	25	19	44	4	2	7	1	22	20	42
IV. a	23	21	44	4	2	2	2	25	26	46
IV. b	24	20	44	5	5	3	4	26	21	47
V. a	17	16	33	+	4	+	2	17	18	35
V. b	16	15	31	3	3	2	3	17	15	32
celkem	210	189	399	34	39	32	30	212	198	410
				+73		-	62	+2	+9	+11

Pohyb počtu žáků ve školním roce 1938-1939

Příloha 2

Výuka náboženství v letech 1928–1936

7

Náboženství říms. katolickému vyučovalo se ve dvou odděleních. Vyučoval P. Ferdinand Houba, Janák a Muehli.

Náboženství církve slovenské vyučovalo se v 1 oddělení 2 hod. týdně. Vyučoval p. učitel Klájske, Janák a učitel náboženství a Muehli.

Náboženství církve evangelické vyučovalo se v 1 oddělení, je vyučoval v 1 pololetí řád. učitel Jaroslav Muehli 1 hod. týdně, ve 2. pol. p. Jaroslav Dobias 2 hod. týdně.

Jediná židovská nábož. vyučování přestala vyučováním do Huslí.

Přehled žactva
dle vyznání náboženského.

Třída	Počet vích dětí			Řím. katol.		Ev. br. evang.		Cesko- sloven.		Židov- ského		Bez vyznání	
	chl.	d.	celkem	chl.	d.	chl.	d.	chl.	d.	chl.	d.	chl.	d.
I.	25	23	48	9	10	3	2	8	6	-	-	5	5
II.	18	20	38	6	11	-	-	1	6	-	-	3	3
III.	20	12	32	13	5	1	-	4	5	-	1	-	1
celkem	53	55	110	38	26	4	2	13	17	-	1	8	9
Dohromady				56		6		30		1		17	

*Ženské
ruční
práce.*

Vyučování žensk. ručnické prací bylo zrušeno vyznamáním měst. šk. výboru ze dne 31. srpna 1928 č. 31.442. v tabulce: Vyučovalo se ve 2 odd. přel. hodin týdně a to:

Přehled žactva podle náboženského vyznání školní rok 1928–1929

Vypracování náboženství spravováno zejména na št. z. 1. a 2. a 3. a 4. a 5. a 6. a 7. a 8. a 9. a 10. a 11. a 12. a 13. a 14. a 15. a 16. a 17. a 18. a 19. a 20. a 21. a 22. a 23. a 24. a 25. a 26. a 27. a 28. a 29. a 30. a 31. a 32. a 33. a 34. a 35. a 36. a 37. a 38. a 39. a 40. a 41. a 42. a 43. a 44. a 45. a 46. a 47. a 48. a 49. a 50. a 51. a 52. a 53. a 54. a 55. a 56. a 57. a 58. a 59. a 60. a 61. a 62. a 63. a 64. a 65. a 66. a 67. a 68. a 69. a 70. a 71. a 72. a 73. a 74. a 75. a 76. a 77. a 78. a 79. a 80. a 81. a 82. a 83. a 84. a 85. a 86. a 87. a 88. a 89. a 90. a 91. a 92. a 93. a 94. a 95. a 96. a 97. a 98. a 99. a 100. a 101. a 102. a 103. a 104. a 105. a 106. a 107. a 108. a 109. a 110. a 111. a 112. a 113. a 114. a 115. a 116. a 117. a 118. a 119. a 120. a 121. a 122. a 123. a 124. a 125. a 126. a 127. a 128. a 129. a 130. a 131. a 132. a 133. a 134. a 135. a 136. a 137. a 138. a 139. a 140. a 141. a 142. a 143. a 144. a 145. a 146. a 147. a 148. a 149. a 150. a 151. a 152. a 153. a 154. a 155. a 156. a 157. a 158. a 159. a 160. a 161. a 162. a 163. a 164. a 165. a 166. a 167. a 168. a 169. a 170. a 171. a 172. a 173. a 174. a 175. a 176. a 177. a 178. a 179. a 180. a 181. a 182. a 183. a 184. a 185. a 186. a 187. a 188. a 189. a 190. a 191. a 192. a 193. a 194. a 195. a 196. a 197. a 198. a 199. a 200. a 201. a 202. a 203. a 204. a 205. a 206. a 207. a 208. a 209. a 210. a 211. a 212. a 213. a 214. a 215. a 216. a 217. a 218. a 219. a 220. a 221. a 222. a 223. a 224. a 225. a 226. a 227. a 228. a 229. a 230. a 231. a 232. a 233. a 234. a 235. a 236. a 237. a 238. a 239. a 240. a 241. a 242. a 243. a 244. a 245. a 246. a 247. a 248. a 249. a 250. a 251. a 252. a 253. a 254. a 255. a 256. a 257. a 258. a 259. a 260. a 261. a 262. a 263. a 264. a 265. a 266. a 267. a 268. a 269. a 270. a 271. a 272. a 273. a 274. a 275. a 276. a 277. a 278. a 279. a 280. a 281. a 282. a 283. a 284. a 285. a 286. a 287. a 288. a 289. a 290. a 291. a 292. a 293. a 294. a 295. a 296. a 297. a 298. a 299. a 300. a 301. a 302. a 303. a 304. a 305. a 306. a 307. a 308. a 309. a 310. a 311. a 312. a 313. a 314. a 315. a 316. a 317. a 318. a 319. a 320. a 321. a 322. a 323. a 324. a 325. a 326. a 327. a 328. a 329. a 330. a 331. a 332. a 333. a 334. a 335. a 336. a 337. a 338. a 339. a 340. a 341. a 342. a 343. a 344. a 345. a 346. a 347. a 348. a 349. a 350. a 351. a 352. a 353. a 354. a 355. a 356. a 357. a 358. a 359. a 360. a 361. a 362. a 363. a 364. a 365. a 366. a 367. a 368. a 369. a 370. a 371. a 372. a 373. a 374. a 375. a 376. a 377. a 378. a 379. a 380. a 381. a 382. a 383. a 384. a 385. a 386. a 387. a 388. a 389. a 390. a 391. a 392. a 393. a 394. a 395. a 396. a 397. a 398. a 399. a 400. a 401. a 402. a 403. a 404. a 405. a 406. a 407. a 408. a 409. a 410. a 411. a 412. a 413. a 414. a 415. a 416. a 417. a 418. a 419. a 420. a 421. a 422. a 423. a 424. a 425. a 426. a 427. a 428. a 429. a 430. a 431. a 432. a 433. a 434. a 435. a 436. a 437. a 438. a 439. a 440. a 441. a 442. a 443. a 444. a 445. a 446. a 447. a 448. a 449. a 450. a 451. a 452. a 453. a 454. a 455. a 456. a 457. a 458. a 459. a 460. a 461. a 462. a 463. a 464. a 465. a 466. a 467. a 468. a 469. a 470. a 471. a 472. a 473. a 474. a 475. a 476. a 477. a 478. a 479. a 480. a 481. a 482. a 483. a 484. a 485. a 486. a 487. a 488. a 489. a 490. a 491. a 492. a 493. a 494. a 495. a 496. a 497. a 498. a 499. a 500. a 501. a 502. a 503. a 504. a 505. a 506. a 507. a 508. a 509. a 510. a 511. a 512. a 513. a 514. a 515. a 516. a 517. a 518. a 519. a 520. a 521. a 522. a 523. a 524. a 525. a 526. a 527. a 528. a 529. a 530. a 531. a 532. a 533. a 534. a 535. a 536. a 537. a 538. a 539. a 540. a 541. a 542. a 543. a 544. a 545. a 546. a 547. a 548. a 549. a 550. a 551. a 552. a 553. a 554. a 555. a 556. a 557. a 558. a 559. a 560. a 561. a 562. a 563. a 564. a 565. a 566. a 567. a 568. a 569. a 570. a 571. a 572. a 573. a 574. a 575. a 576. a 577. a 578. a 579. a 580. a 581. a 582. a 583. a 584. a 585. a 586. a 587. a 588. a 589. a 590. a 591. a 592. a 593. a 594. a 595. a 596. a 597. a 598. a 599. a 600. a 601. a 602. a 603. a 604. a 605. a 606. a 607. a 608. a 609. a 610. a 611. a 612. a 613. a 614. a 615. a 616. a 617. a 618. a 619. a 620. a 621. a 622. a 623. a 624. a 625. a 626. a 627. a 628. a 629. a 630. a 631. a 632. a 633. a 634. a 635. a 636. a 637. a 638. a 639. a 640. a 641. a 642. a 643. a 644. a 645. a 646. a 647. a 648. a 649. a 650. a 651. a 652. a 653. a 654. a 655. a 656. a 657. a 658. a 659. a 660. a 661. a 662. a 663. a 664. a 665. a 666. a 667. a 668. a 669. a 670. a 671. a 672. a 673. a 674. a 675. a 676. a 677. a 678. a 679. a 680. a 681. a 682. a 683. a 684. a 685. a 686. a 687. a 688. a 689. a 690. a 691. a 692. a 693. a 694. a 695. a 696. a 697. a 698. a 699. a 700. a 701. a 702. a 703. a 704. a 705. a 706. a 707. a 708. a 709. a 710. a 711. a 712. a 713. a 714. a 715. a 716. a 717. a 718. a 719. a 720. a 721. a 722. a 723. a 724. a 725. a 726. a 727. a 728. a 729. a 730. a 731. a 732. a 733. a 734. a 735. a 736. a 737. a 738. a 739. a 740. a 741. a 742. a 743. a 744. a 745. a 746. a 747. a 748. a 749. a 750. a 751. a 752. a 753. a 754. a 755. a 756. a 757. a 758. a 759. a 760. a 761. a 762. a 763. a 764. a 765. a 766. a 767. a 768. a 769. a 770. a 771. a 772. a 773. a 774. a 775. a 776. a 777. a 778. a 779. a 780. a 781. a 782. a 783. a 784. a 785. a 786. a 787. a 788. a 789. a 790. a 791. a 792. a 793. a 794. a 795. a 796. a 797. a 798. a 799. a 800. a 801. a 802. a 803. a 804. a 805. a 806. a 807. a 808. a 809. a 810. a 811. a 812. a 813. a 814. a 815. a 816. a 817. a 818. a 819. a 820. a 821. a 822. a 823. a 824. a 825. a 826. a 827. a 828. a 829. a 830. a 831. a 832. a 833. a 834. a 835. a 836. a 837. a 838. a 839. a 840. a 841. a 842. a 843. a 844. a 845. a 846. a 847. a 848. a 849. a 850. a 851. a 852. a 853. a 854. a 855. a 856. a 857. a 858. a 859. a 860. a 861. a 862. a 863. a 864. a 865. a 866. a 867. a 868. a 869. a 870. a 871. a 872. a 873. a 874. a 875. a 876. a 877. a 878. a 879. a 880. a 881. a 882. a 883. a 884. a 885. a 886. a 887. a 888. a 889. a 890. a 891. a 892. a 893. a 894. a 895. a 896. a 897. a 898. a 899. a 900. a 901. a 902. a 903. a 904. a 905. a 906. a 907. a 908. a 909. a 910. a 911. a 912. a 913. a 914. a 915. a 916. a 917. a 918. a 919. a 920. a 921. a 922. a 923. a 924. a 925. a 926. a 927. a 928. a 929. a 930. a 931. a 932. a 933. a 934. a 935. a 936. a 937. a 938. a 939. a 940. a 941. a 942. a 943. a 944. a 945. a 946. a 947. a 948. a 949. a 950. a 951. a 952. a 953. a 954. a 955. a 956. a 957. a 958. a 959. a 960. a 961. a 962. a 963. a 964. a 965. a 966. a 967. a 968. a 969. a 970. a 971. a 972. a 973. a 974. a 975. a 976. a 977. a 978. a 979. a 980. a 981. a 982. a 983. a 984. a 985. a 986. a 987. a 988. a 989. a 990. a 991. a 992. a 993. a 994. a 995. a 996. a 997. a 998. a 999. a 1000.

Přehled žáků
dle vyznání náboženských

Třída	Počet dětí			Katal.		Čsl.		Čer. evang.		Pravosl.		Islámsk.		Bez vyzn.	
	h	d	účet	h	d	h	d	h	d	h	d	h	d	h	d
I a	14	24	38	7	11	4	4	-	-	1	-	-	-	2	4
I b	28	18	38	7	7	6	4	-	1	1	-	-	-	6	6
II a	23	13	36	9	7	4	2	2	3	1	-	-	-	4	1
II b	23	11	34	10	7	4	1	1	-	-	-	-	-	8	3
III a	18	16	35	6	6	4	5	4	1	-	-	-	-	5	4
III b	23	13	36	8	5	9	6	1	1	-	-	-	-	5	1
IV a	12	16	28	5	5	4	4	-	-	-	-	-	-	3	5
IV b	17	12	29	14	7	1	3	-	-	-	-	-	-	2	2
V	26	23	49	18	13	7	5	1	-	-	-	1	2	1	3
celkem	177	146	323	52	71	45	39	10	6	3	-	1	2	36	28
<i>Dle stanov školy</i>				153		84		46		3		3		64	

Celkem v procentech: 46,75% 28,81% 4,95% 0,93% 0,93% 20,44%

Výst. Vypracování diváckým ročním pracím spravováno
diváckým roč. v. 1. a 2. a 3. 31. 277,00 a št. září 30. takto:
pracím V. 1. k. roční 32 zářijů a 1 odd. po 3 hod. týdně
 V. 2. - - 33 - - 1 odd. po 3 - -
 V. 3. - - 22 - - 1 odd. po 3 - -

Přehled žáků podle vyznání náboženství školní rok 1930-1931

Náboženství r. 1935-36.

Třída	Katol.	Čižob.	Českosl.	Evangel.	Židé	Unitář.	Bez vyznání
I. ^a	23	3	11	—	1	—	3
I. ^b	22	3	13	—	—	—	4
II. ^a	17	3	7	—	—	—	5
II. ^b	17	6	5	—	—	—	4
III. ^a	20	4	8	2	—	—	11
III. ^b	23	2	10	—	—	1	7
IV. ^a	21	6	10	—	—	1	5
IV. ^b	24	1	9	—	1	—	8
V. ^a	14	2	9	—	1	—	10
V. ^b	23	4	7	—	—	—	2
celkem: 403	204	34	89	2	3	2	69

27. VI. 1936.

Vladimír Štulík
nat. říd. učitel.

Jan Čajna,
dos. škol. inspektor.
22. V. 1936.

Přehled žáků podle vyznání náboženství školní rok 1935–1936

Náboženství v roce 1936-37.

Podle stavu dne 1. září 1937.

ř. č.	Křesťan.		čel.		židov.		pravosl.		řidov.		vst. mil.		bez vyzn.		všech.
	h.	d.	h.	d.	h.	d.	h.	d.	h.	d.	h.	d.	h.	d.	
1 ^a	14	7	6	7	2	4	2	4	42
1 ^b	9	12	8	4	2	3	2	3	43
2 ^a	12	12	4	7	2	1	.	.	1	.	.	.	3	4	46
2 ^b	9	11	6	6	2	1	7	3	45
3 ^a	11	6	3	5	1	2	1	2	2	33
3 ^b	12	5	3	4	2	3	3	4	36
4 ^a	11	7	5	2	1	3	.	2	11	1	43
4 ^b	13	10	2	7	1	1	1	.	4	3	42
5 ^a	13	10	6	3	4	1	3	3	43
5 ^b	9	13	5	8	.	1	.	.	1	.	.	.	2	4	43
	113	93	48	53	17	16	1	2	2	.	1	.	39	31	416

Přehled žáků podle vyznání náboženství školní rok 1936-1937

Příloha 3

Příklad péče o chudé žáky v letech 1933–1935

Péče o chudé. ✓ Obyvatelstvo Sporilova patřilo většinou k vrstvě střední, jež svými úsporami dítelo si zde zabezpečiti zdravé bydlení. Z toho důvodu je zde málo velkých boháčů a naopak bylo též velmi málo těch, kteří by potřebovali, nebo se spolehali na veřejnou podporu. Jednalo

Péče o chudé 1928–1929

13.
s počátkem nejvýše o několik dětí z Ponět, jejich rodiče se zde časem udržovali na práci. Během roku jistě hovalo se však dosti lidí do podnájem, z nichž mnozí nemohli opatřit dětem, čeho potřebovaly.
K opatření školních potřeb pro nemajetné byla správě školy vyplacena $\frac{25}{100}$ třetina národní dotace t. j. 25 Kč, na opatření potřeb pro ženské učební

práce 100 Kč na občanský rok 1929.
U vánocích uspořádán v každé třídě vánoční strom, kterýž majetnější žáci ozdobili a pak nejpotřebnější žáky obdarovali. Též úžných částí teplého oděvu se dostalo těm, u kterých se jevila nejnutnější potřeba. Stalo se tak na popud žáků členů dorostu červeného kříže.
Spolku, který by měl v programu podporu zdejších chudých dětí v obvodu naší školy, dosud není.

Péče o chudé 1929–1930 – celková vybraná částka na školní potřeby pro chudou mládež.

Nakoupeny potřebné učebnice arlašt pro 4. a 5. třídu,
 kničku a psací potřeby pro nemajetné.
 Osázení ani stravování tu zavedeno nebylo.
 Ve Spolitéře založen odbor společen „Ochrana matek
 a kojinců, jenž povinně sábně zahajovali svoji činnost
 jak na poli veřejného zdravotnictví tak i v ohledu
 sociálním.

Výčet věcí které byly zakoupeny pro nemajetné

Péče o
 chudé

Na společném shromáždění proběhlo pro nemajetné
 náklady naší školy, pronášela Rada M. m. P.
 1350 Kč (pro obc. rok 1933)
 Starost o stravování šedí mládeži vzalo
 na sebe Rodič. sdruž. za finanční podpory
 obce a čtyřech korporací. Stravovalo se
 25-30 dětí téměř po 6 měsících. Rozdáno
 2636 oděvů nákladem 5777 Kč 65 h.
 Osázeno bylo od obce 8 dětí, od „Boráčovníků“
 3 dětí, od spoluzátek 3 (částičně)

Zdravotní
 stav
 zřetva

Zdravotní stav zřetva byl celkem dobrý, jen
 pár třídy byly dlanho pronášedovány infek.
 nemocemi arlašt černým kašlem a spalničkami.

Péče o chudé 1933–1934. Rozdání 2636 oděvů v celkovém nákladu 5 777 Kč 65 haléřů

Děti nezaměstnaných

Na zdejší škole byly 23 děti rodičů nezaměstnaných, což je 60,2% z počtu žáků celé školy. Učební byl prospěch slabý. Jejich zdravotní stav je téměř dobrý.

Péče o chudé

Na školní potřeby pro chudou mládež obdělala škola prostřednictvím míst školní rady obvyklé dotace.

Klasně byly koupeny učebnice pro 4. a 5. třídu, kreslíci a psací potřeby pro nemajetné.

Stravování a ošacení

Okremní péče o mládež dala za 135 dní 5 670 obědů v ceně Kč 11340 - Částečně ošatila sedm dětí nákladem 150 Kč.

Péče o chudé 1934–1935

Příloha 4

Příklad finančních příspěvků žákům v letech 1929–1934.

Spořivost. Nově vstupující žáci obdrželi od Městské spořitelny na škol. Vinohradech spořitelni knížku se základním vkladem 5 Kč a od Kálsiny ve Spořitelni knížku

Příklad spořivosti pro nově příchozí žáky 1929–1930

30.
s vkladem 1 Kč. Žáci nabádáni při každé příležitosti k šetnosti a spořivosti zvláště v propagačním „den spořivosti“ 31. října.

Spořivost. Kada hl. m. Prahy poskytl dotaci 700 Kč a Ústav Lázeňského kúru sáral ke termín účelu 541 Kč.
Ke spořivosti nabádány byly děti při každé příležitosti. Městská spořitelna na škol. Vinohradech projevila ochotu věnovati každému dítěti do školy vstupujícímu spořitelni knížku s vkladem 5 Kč. Za tím účelem rozdala všem poukázky, na které si mohly děti, jež projevily o to zájem, dotyčnou knížku u platební Měst. spořitelny v Husích vyřediti.

Spořivost 1931–1932

Spořivost Propagaci spořivosti provádají naše spořitelny pravidelně 31. října. Také letos připomněla Vinohradská spořitelna vkladní knížky s vkladem 5 Kč tím zájem, kteří se o ně přihlásili. Do sdělení zájmu mají na těchto knížkách uloženo Kč. 504 Kč.

Spořivost 1933–1934

Příloha 5

Činnost rodičovského sdružení v letech 1930–1940

Rodičovské sdružení. Rodičovské sdružení za předsednictví pana P. Prokopa rozvinulo svoji úspěšnou činnost v rozměrech daleko větší než jak tomu mohlo v letech počátečních. Pro rodiče pořádány poučení a informační přednášky s právní výpravě, o životě právě dítěte, o osvětování dětského chování, o literatuře dětské, o spolupráci rodičů při školní výchově, kam s dětmi po předání učiva a j.

Přednášky poskytl na slovo vzalí odborníci a kardinál lékařských, literárních, profesorská státní školní a učitelstva škol měst. i obecných.

Pro děti uspořádána besídka s Kašpárkem a koncert Bakulových zpěváků. Při těchto podmínkách je na závadu nedostatek vhodné místnosti.

Rodičovské sdružení staralo se i o hmotné

Rodičovské sdružení 1930–1931

Rodičovské sdružení. Rodičovské sdružení má ve šk. roce ^{33/34} průměrně 65 členů. Příspěvek členský byl dobrovolný. Předsedou zvolen opět Jeřav. Prokop, čl. předaktor „Žení dětského rozhlasu“. Jednatelkou byla p. učitelka Vlad. Pluhová, pokladní p. Trenklerová, revisory účtů pp. Šilový a Sekal.

Právník: 1 valná schůze, 1 besídka s rodiči
10 schůzí výboru a několika národních výborů
a 1 schůzí záverečnou.

Rodičovské sdružení 1933–1934

Seřadate: 1 rabnou schůzi, 1 benčku s rodici
10 schůzi výboru a několik našich výboru
a 1 schůzi návštěvnou.

Již Rodičovského zavědomo quét starování
druhé mládeže na vydatné pomoci místních
korporací. Rodičovo 2636 obědů nákladem
5.777 Kč 65 h.

Pro náčernou knihovnu zakoupilo 100 knih
v ceně 1600 Kč dle návrhu sboru učitelů
Pro poslouch školního rozhlasu zakoupilo
čtyřlampový přijímač Philips za 2500 Kč.

120.

Zakoupilo druhý ampión v ceně 500 Kč a
předlo svým nákladem instalaci pro poslouch
ve čtyřech třídách.

Zakoupilo škole projekční přístroj (skioptikon)
za 860 Kč.

Zaplatilo pojistné na byto přískoje na
10 let předem obnosem 284 Kč.

Věnovalo tedy R. S. v tomto šk. roce

Naplatilo pojistné na byto přístřeje na
10 let předem obnosem 284 Kč.

Věnovalo tedy R. S. v tomto šk. roce
naši škole na školní ^{a knihovny} pomůcky 5744 Kč,
kromě naplacených účtů na vazy knih.

Pořádalo poněm přednášky:

1. O náskrtu a výsledcích otkonání F. Kulík.
2. O mčních pracích direkti (př. Štátná).
3. O mčních pracích hochů p. i. Bantov.
4. O tělesné výchově, sportu a rytmice dětí

Pro mládež

- 1) předveden film: O vývinu rostliny.
- 2) Dětské představení v Sokolovně
- 3) pořádan "Čaj" s programem zábavním
i poučným.
4. Dva kurzy jazyka německého.
- 5.) Vřídilo školní kluziště.

Vysílalo deputace a intervenovalo za účelem
zrušení dřevěného provisoria.

Poměr Rodičovského sdružení ke škole a

Vysílalo deputace a intervenovalo za účelem
zrušení dřevěného provisoria.

Poměr Rodičovského sdružení ke škole a
učitelkám byl co nejlepší.

Jednání při schůzích bylo společensky bezvadné,
serdecné. Jediný cíl pojil všechny a ten byl:
pracovati pro dobro naštra.

Dobročinná akce.

Odbor spolku „Ochrana matek“ ve Svošilově pořádal ve prospěch matek (12/11) o „Svátku matek“ slavnost na spolupůčinkování školních dětí.

Rodičovské sdružení.

Rodičovské sdružení pořídilo křesadlo pro mládež na hřišti u školy. Mohlo býti bezplatně použito v době tělocviku. Opraveno čtyři židličky na učení pro bruslaře a čátečnický. Na jeho návrh byl provoz kolem školy policejně uzavřen.

Rodičovské sdružení 1934–1935

Rodičovské sdružení

Rodičovské sdružení.

Darovalo škole železné věšáky (do kabinetu II) na obruby za 458 Kč.

29/11. Pořádalo pro děti v tělocvičně besídku s podíli „etikuláš“. Tělocvična nastavila návalu podíli.

4/12. Pořádalo přednášku „Dobré knížky našim dětem“ (prof. J. Filip), kterou sahájena vystavba nových knih dětem.

9 listopadu darovalo škole 26 pleštorýžek sdruženi našim na jistě. Jopení za 504 Kč.

Zakoupilo škole radiový přijímač, mikrofon a 11 lampiček.

Vypracovalo pro shnutí žadů obce na 18. I. - 5. II. a 30 posílení a 250 Kč. Výdaj = 7.229,70 Kč.

Rodičovské sdružení 1936–1937

RODIČOVSKÉ SDRUŽENÍ VE SPOŘILOVĚ-ROZTYLECH

P. T. rodičům školních dítek!

Zvláštní poměry v letošním škol. roce způsobily, že nový výbor Vám může oznámit svůj pracovní plán teprve ke konci prvního pololetí škol. roku 1938-39. Činnost Rs tím ovšem nijak netrpěla, jak již Vám bylo oznámeno na zvláštním letáku.

Dřívější výbor Rs v nejtěžší době se postaral o včasné stravování chudé školní mládeže maje hlavně na paměti, aby nejen netrpěli naši chudí žáci, ale bylo dobře postaráno i o takové, kteří k nám přišli ze zabraných krajů.

Stravovací akce chudé škol. mládeže je a bude nyní z nejdůležitějších a díky Vašemu ušlechtilému porozumění je jako v letech předešlých vskutku vydatně podporována i v těchto těžkých dobách.

V pořádání přednášek a všech akcí jak pro děti tak i pro Vás a školu chce Rs nadále postupovati jako v roce minulém. Je si skutečně přání, aby styk rodičů se školou se zvýšil a prohloubil. V přednášce, členské schůzi nebo při jiné akci Rs, zvláště je-li chaběji navštívena, nesetkáváme se mnohdy s takovým výsledkem, jakého bychom si přáli. Nemá-li Vám možno našich akcí se zúčastniti, s povděkem bychom od Vás přijali alespoň v písem. sdělení Váš názor, nějaký pracovní námět, upozornění, krátce prosíme o spolupráci na našem díle pro naše děti a školu. Rádi bychom poznali Vaše přání a podle něho řídili celou svou práci. (V přihlášce jsme proto určili „Zvláštní sdělení“).

Besídky Rs, které se těšily velkému zájmu, dovolí-li poměry a okolnosti, chceme též pořádati, protože mají pro děti nesmírný význam výchovný, a i jinak mají pomáhati v dobudování loňského pracovního plánu - zakoupit škole filmový promítací přístroj. Letos bude jejich hmotnou posilu vyžadovati i stravovací akce, která potřebuje značného nákladu.

Prosíme,

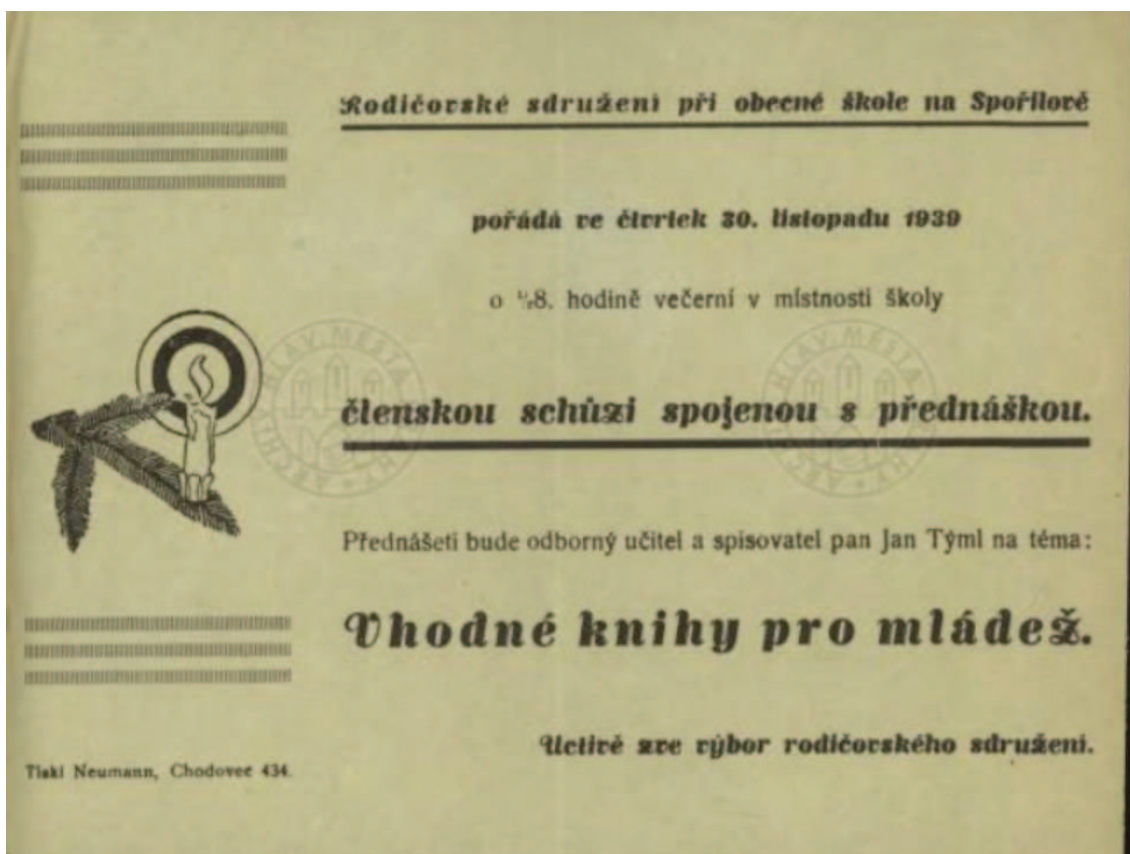
staňte se členy svého rodičovského sdružení!

Mravní a hmotnou podporou pomozte nám v dobré práci pro své děti, svou školu - svůj národ!

Členský příspěvek je dobrovolný, nejméně Kč 6.—. Prosíme, abyste přihlášku vyplnili i kdož jste byli členy Rs loňského roku.

Za výbor

Rodičovské sdružení 1938–1939 – informační leták

Rodičovské sdružení 1939–1940 – pozvánka na čtenářskou schůzi.